

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Het Leven Ende Mirakelen Vanden H. Ende Honichvloeyenden Leeraer Bernardvs

Verstock, Gasparus

T'Hantwerpen, 1650

Het Vierde Boeck.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37315

HET VIERDE BOECK
DES LEVENS
VAN DEN
H. BERNARDVS.

CAPITTEL I.

Hoe BERNARDVS van Roomen naer huys vertreckt ende van t'mirakel dat voor sijn vertreck gheschiet is.

Bernardus reyst van Roomen naer Vranckrijck.

Als hy tot koomen t' Schisma ofte tweedzachticheydt van Petrus Leonis gheslijt hadde / om d'welck nu boorde derde reyse tot koomen gheromen was / soo is hy ten lesten naer huys vertroocken ; comende in Vranckrijck / daer hebben veele Bisschoppen des Koninck-rijcks / veele gheestelijcke en weerdit-lijcke personen met groote eerbiedinghe hem onthaelte / onermidde hy de H. Keercke / die nu 7. ofte 8. jaren in

heroerte hadde gheweest) tot peys en
 vrede ghebracht hadde. Dooz alle steden
 daer hy passeerden wiert hem van een-
 inghelijck meer ende meerder eere aens
 gedaen ende betiesen. **Maer BERNAR-** Wort vā
DVS siende alle d'eer die hem geschieden een-icge-
 m is daer dooz int' minste niet hooch-lijck tref-
 moedich geworden esk in sijnē niet geble- felijck
 ven/peysende by sijn seluen/als hy thuss onthaelde
 soude wesen/sijn eerste weerdit-blieden-
 de booznemen (dat hy begost hadde als
 hy religieus wiert) met groote neerstics
 hydt te vernieuwen ende boozt-aen in
 tilte te leuen. Deele landen ende steden **Hy come**
 ghepasseert sijnde/is hy ten lesten t'huys tot Cla-
 gheromen/alwaer van sijnē Keligteusen ravaux.)
 met groote blijfchap en eer-betwysinghe
 ingehaelt ende ontfangen is.

Als hy nu in sijnē ruste was/heeft hem
 wederom begheten tot d'wleggen der
 lofsanghen ofte Cantica Canticorum: **Begheefe**
 welck te bemercken is wt sijn 24. ser- sijn selvē
 mon daer hy onder allen/seet: dese der tot con-
 teplacien.
 te weder-comyste van Roomen/heeft een
 recht-sinnigher ooghe wt den hemel
 ansten / want de rasernye van Petrus
 Leonis is ghesilt / de quaetheydt is ten
 ende / de h. Kercke heeft vrede ghecre-
 den; ende naer veel andere proposten/
 wt ten lesten: de plaetse daer ick booz
 mijn leste reyse hebbe op-gehouden is
 geweest

ghetweest Recti diligunt te, dat is / de
rechtueerdighe heminnen u. Hier wt is
genoech te bemercken den grooten pure
banden man Bodts in't wt-legghen der
H. Schryfauere / daer hy nochtans van
alle Princen ende potentaten der werelt
tot dienst bande H. Kercke ghebruyct
wierde.

Ter hy
van Roo-
men ver-
treckt,
vereycht
reliquien.

Ter hy booz de leste reyse wt Rodmen
vertrock / heeft eenighe reliquien der H.
Apostolen ende martelaeren versocht;
achtende dit den loon te wesen van allen
sijnen arbeyt. Onder allen de reliquien
die hy gekregen heeft / wiert hem getoont
t'gheheel hoofd vanden H. Casarius, om
daer af sijn gherief te nemen / maer heeft
anders niet vereyscht als eenen tant.
De Religieusen die met hem waeren
hebben gheproeft eenen tant wt te tre-
cken / maer te verghhefs; want hy was so
vast int' kaechbeen / dat sy twee ofte drie
messen ghebroken hebben / om den seluen
los te maecten / en nochtans is hy on-
herroerlyck blijven staen. BERNAR-
DVS dit siende / heeft gheseyt: wy moeten
bidden / want wy en moghen den seluen
niet mede-draeghen ten sy dat het
martelaer toe laet. Sijn ghebede
epnt sijn de / heeft met groote eerbiedinghe
t'hoofd in handen ghenomen. / en was
ongheloofelycke lichticheyde met
hinghe

T'mira-
kel met
den tant
vanden
H. Casar-
sius.

hingheren den tant wt ghetrocken/ daer
te boozen d'psere instrumenten op
braecten.

CAPITTEL II.

Hoe door sijnen rock een groot
mirakel gheschiedt.

Op den seluen tijdt als BERNAR-
DVS te Roomen was / hebben de
religiensen vanden tempel van Jerusa-
lem / tempel ^{des} genaemt / een nieuw Cloo-
ster binnen de stadt van Roomen gebout /
alwaer den man Godts hem ondertus-
schen heeft betrocken / om sijn eenicheyt
te ghenieten en met hunslieden van ghee-
selijcke dinghen te spraken ; want hy
was seer ghemeen met hunslieden / dooz
dien hy haer eenen regel oft manier van
leuen geschreven hadde. Als BERNAR-
DVS nu booz de leeste reyse van huns-
den scheyde om van Roomen naer huss
te trecken / heeft hy daer eenen ouden
rock ghelaeten / die sy booz eenen grooten
schadde bewaerde. Cozts naer sijn betreck
id gheschiedt datter eenen priester des
selfs Cloosters soo steck gheworden is /
dat de medecijnen wanhoypen van sijn
ghesontheydt. Als hem nu dochte gheen
hoop van langher leben te wesen / heeft
hy seluen inde kercke doen draeghen en
den

Hy is
seer ge-
meyn by
de Reli-
giensen,
vanden
tempe

Laet by
hunsliede
eenen
ouden
rock;

den rock banden heplighen man / onder
 hem leggen / verwachende alle ooghem-
 blicken dat Godt sijne siele wt dese ellen-
 dighe wereldt soude verlossen. Den sie-
 ken met dese ghedachten besich sijnde / is

Hy valt
 in slauv-
 te.

subietelijck van sijn seluen gheballen /
 soo dat hy scheen doot te wesen / maer hy
 hadde een visioen int' welcke hem docht
 dat hy ghestien hadde sijn lichaem doot
 ligghen / omcinghelt met veele Religiou-
 sen ende pziesters die t' officie der doo-
 den ober hem songhen / en datter eenen

Heeft
 een vi-
 sioen.

persoon met groote Zeed-baericheyt
 banden Autaer quam met de hande
 wenckende teghen de religieusen ende
 pziesters om op te houden van singhen
 daer by seggende / dat sy niet doot souden
 meynen te wesen / aen wie Godt t' leuen

Wort ge-
 font.

dooz den Abt vā Clarabaur geschoncken
 hadde. Terstont hier naer is den siecken
 tot sijn seluen gheromen / gheheelemaek
 ghesont sijnde / die t' visioen aen d'om-
 staenders vertelt heeft. Desen persoon
 (seet Gaufridus) leest noch teghen-woop-
 dich woonende inde quartieren van
 quitantien / en t' verkreghen wel daer
 haelt hy dickwils / t' selue anders niet
 mandt toe-schijbende als de verdiensten
 van BERNARDVS. Maer ist dat pe-

Bevestin-
 ghe van
 dit visioē.

mande die visioen dunckt vrent te
 wesen / en oversulckx daer af verhoort
 der

bert is / dat hy eens bemerckt t' ghene
gheschreven staet / int' leuen banden h.
Bischop Nicolaus die gheviert wort den
6. December. Desen/verre wesende van
den Keysers Constantinus, met een visioen
van hem dooz den Keysers ghestien / heeft
hy Ambassadeurs / die by den Keysers
wilschelijck beschuldicht waeren / bande
door verloft.

Dierghelijcke visioen ghetuyght den
verweerdichsten vader Gerardus de Mo-
ris, gheschiet te wesen op de maniere als
volght. BERNARDVS hadde vooz ma-
nier t' snachts onder de metten / als
sinnige Religiensen dooz menschelijcke
kranckhepdt niet cloeckelijck en songen /
maer wat sluyperden / de Choor om te
gaen en haer te wecken. T' gheschiede op
enen sekeren tijt / darter enen seer tref-
elijcken Religiens naer de metten by
hem ghecomen is / ghemeynsaem cou-
de / onder allen segghende / dat hy
nachts wat te lanck ghewacht hadde
de metten / met de slaeperachtighe Re-
giensen te wecken; waer op BERNAR-
DVS antwoorde; de kranckhepdt van
sijn lichaem en heeft niet toeghelaeten /
sijn nacht ter metten te comen / maer
sijn lichaem niet en was is den geest
gewest. Desen Religiens was seer
vreesachtig / hoozende dat BERNARDVS

Bevestin-
ghe van
t' visioen
met een
ander
visioens

Bernar-
Jus cōt
met den
g heest
ende sog-
der li-
chaem
inde
met Kercke,

met t'lichaem inde metten niet ghetweest
en hadde/daer hy nochtans hadde gesien
BERNARDVS de Chooz om-gaen
en de slaeperachtighe Religieusen woe-
ken.

CAPITTEL III.

Hoe BERNARDVS by sommighe
met den gheest teghenvvoordich
is ende niet met t'lichaem.

Eenen
Religieus
van Cla-
raux
krijgt ee
visioen.

TEn tijde als BERNARDVS tot
Roomen was / ghebeurden datter
tot Clarabaux eenen Religieus Robe-
tus gheuaemt in een swaere sieckte is
gheballen. Aen desen beropenbaerden
hem eenen jonghen Religieus / ghelijc-
kende seer wel den sieck-meester / seggen-
de teghen den siecken dat hy soude op-
staen ende hem volghen. Hem dochte dat
hy den jonghen Religieus volghden tot
dat sy quaemen op eenen hooghen berg
daer hy bonde den Heere IESV: verge-
sacht met veele Engelen / die tegen den
Weydtsman van Robertus seide : be-
waert my desen ; en Godt heeft tot den
siecken eenighe woorden inwendich ge-
sproken / hem gebiedende tot Clarabaux
aen sijne mede broeders dit te seggen.

S' morghens is den siecken / den welc
 ken sy meynden doot te wesen / opgestaen
 en met verwonderinghe van allen de re-
 ligieusen / heeft mijn heer Godefridus
 als doen Prior maer nu Bisschop van
 Langres doen roepen; in wiens teghen-
 woordicheyt onder allen geseet heeft: den
 heere bedeelt u lieden / dat ghy lieden
 groote Cloosters soudt bouwen / tot be-
 quaemicheydt van een groote menichte
 menschen / die hy seynden soude om velt-
 gien te worden ende ghebedt de broe-
 berg die op de hoeven woonen / dat sy
 haer wel-draeghen ende goet exempel
 aen de werelijcke gheuen / want wee den
 dien dooz wie yemandt gheschandalt
 seert wort. Twintich daghen hier naer
 noch oberballen wesende van sieckte / soo
 heeft BERNARDVS (met t' lichaem tot
 koomen wesende) inden gheest tot Cla-
 rabaux ghecomen / den siecken besocht /
 de mettenen dooz sijn bedde met veele re-
 ligieusen ghesonghen / en den gheheelen
 nacht by hem gheleben. S' morghens
 heeft den siecken sijn seluen gheheelemael
 gesont ghebonden en de maniere synder
 werloffinghe aen de religieusen vertelt.
 Ick gheloobe dat allen de wereldt wel
 bekent is de vermaerthejdt banden seer
 eertweerdighen heer Guilielmus die were-
 lijck sijnde / heere was vande plaetse die-
 men

D'vve
 legghen
 des vi-
 floens.

Bernar-
 dus comt
 inden
 gheest
 by hem.

Hy vort
 genesen.

men noemt Montes pessulani, nu eenten
 ermen en ootmoedighen veltgicus van
 CARISTVS woonende int Clooster dat men
 Groot-hofsch noemt. Van hem hebbe ick
 ghehoort t'ghene ick verhaelen sal, die t'
 selbe ghehoort heeft van den genen die t'
 ghebeurt was. Ende stadt van d'Auxi-
 tanen de hooft-stadt van Gasconien in
 Franckrijck / was eenen Edelman seer
 sieck / soo dat sijn half lichaem vanden
 buyck af tot de voeten toe scheen doot te
 wesen. Betweeght sijnde ende sijn seluen
 betrouwende op de barmherticheydt
 Godts / daer by veel ghehoort hebbende
 der heylicheydt van BERNARDVS /
 heeft hem willen besoecken en sijn seluen
 by hem doen draeghen. Als hy nu eeni-
 ghe daeghen onder weghen hadde ghe-
 weest ende gheen moeyte ghespaert / soe
 heeft Godt met sijne groote moeyte en
 de cranckhepdt medelijden ghehadt / en
 daer om boozdere moepelijckhepdt vanden
 veyfen willen afnemen. Daer is hem een
 nien persoon teghen-gecomen draegende
 wie hy was en waer by henen wilde sijn
 antwoorde naer BERNARDVS om
 van mijne sieckte ende miserie ghenesen
 te worden. Desen persoon dit ghehoort
 hebbende / heeft gheseyt: ick bebele u wt
 den naem van dien H. man / dat ghy
 naer hups keerd / wel wetende soo haest
 als

Van eenē
 Edelman
 die seer
 sieck is.

Wilt Ber-
 nardus
 besoeckē.

Op den
 vvegh
 krijght
 tijdinghe
 van vve-
 derom te
 keeren,

als gy sult thuis comen / gy gesont wesen
 sult. Den siecken is in dit gheloof dooz
 de ghehenckenisse Godts versterckt ende
 wederom ghekeert / op den wegh gedoel. T'huys-
 den hy allenskens sijn sieckte verflau- comende
 wen ende thuis-comende is gheheel is gene-
 ghesont geworden / soa hem beloost was. se.

CAPITTEL IV.

Hoe door sijn aenroepen een siecke
 Koninghinne gheneest, en door
 sijnen stoel den duyvel veriaeght
 wort.

De Koninghinne van Enghelande De Ko-
 Mathildis, heeft sulcken grooten eer- ninginne
 bedinghe aen desen man betwesen / dat van En-
 sy (verstaen hebbende sijn comste tot Bos- gelant
 tonien) hem te doet buytē de stadt (groot- gaet hem
 gaende van kinde) te ghemoet is ghe- reghen.
 gaen. Sommighe daeghen hier naer als Sy is in
 den tijdt haerder baerenisse verbuit was / barens
 so van sieckte overballen geworden / noot.
 dat een-iegheelijck meynden sy sonder
 baren gestorben soude hebben / iae t'was
 so verre ghecomen / dat sy haeren huys-
 taet aen d'armen / veele legaten aen de
 religieusen ghemaecte hadde / ende t'
 konincklijck doot-cleedt wierdt bereyt

al oft sy terstont soude ghestorben hebben. Maer op den staenden boet indachtich wordende de groote heylicheyde van BERNARDVS, heeft sijne hulpe met een vast betrouwen aenroepen / waer mede besich sijnde is met groote lichticheyde de ghewanhopte vzught te boozschijn ghecomen ende alsoo heeft sy haere oude ghesontheydt wederom ghekregghen. Sy en heeft aen dit groot weldaet niet ondanckbaer willen wesen / maer heeft terstont eenē legaet naer BERNARDVS gesonden / om hem ten hoochsten te bedanken van het bijstande ende goede hulpe. Den saechmoedighen ende heylighen man / soo dickwils als hy hoorde ten sulckx gheschiedt te wesen / met ootmoedicheyde ende bliglicheyde t' selue afskeurende / plochte te seggen : dat is my soo veel toe-te-schrijven als yemande die neberg af en weet.

Sy aen-
goept de
hulpe vā
Bernar-
dus.

Sy voort
gencken.

Sy be-
danckt
Bernar-
dus.

Exempel
van eenē
beseten.

Int Clooster ghenaeamt Schoon-dal ghelegghen in Brancrjck by de stad Chrysopolis / was eenen man beseten vanden duyvel die seer wonderlijck in woorden ende wercken was. Maer dat de religieusen lanck booz hem ghebeden hadden / en nochtans gheen beternisse en volghde / is den Abt des Cloosters indachtich gheworden dat hy daer eenen stoel hadde die BERNARDVS plachte

te gebzupcken / als hy **Misse** leesden. De-
 sen te boozschijn bzingende is den byant
 met groot betrouwen aenghegaen. Den
 Abt was nauwelijck aen de deure der
 carner daer desen ellendighen mensch in
 was / oft den dupbel heeft met breefche-
 lijck geluyt begoft te roepen / dat hy ober-
 worden was. Siet (seet hy) ick gaen deur /
 ick en can niet langher blyben. Den Abt
 antwoerden: **Doorden** naem des Heeren
 inde verdiensten banden heplighen
 man / wiens stool dit is / beuele ick u / dat
 ghy terstont wt-gaet sonder te vertoeven.
 Daer dit seggen / is den dupbel terstont
 gheblucht en den mensche verlost. Den
 Abt heeft terstont dit **BERNARDVS**
 laten weten / maer den man **Godts** en is
 hier door in't minste niet tot ydel glozie
 oft sijns selfs verheffinghe beroert gewor-
 den / en siende dat de menschen van die
 werck grotelijck vermondert waeren /
 heeft al stillekens lachende gheant-
 woort: hoe en soude het niet kunnen ghe-
 seggheden dat wy onder ons twee eenen
 souden verwinnen? **Godt** heeft hem lich-
 telijck kunnen verlaghen / besunderlijck
 daer ick (soo ghylieden seght) hem booz
 gheselschap ende hulper ghegeuen ben.
 Op sulcken maniere antwoerden hy seer
 dichts wils in dierghelijcke occasien. Want
 hy wiste seer wel dat eenen waerachtigck
 na^{er}.

Denduy-
 vel vvor-
 veriaecht
 door den
 stool van
 Bernar-
 dus.

T'v vort
 Bernar-
 dus ghe-
 boot-
 schapt.

De
 schoon-
 excusie
 van Ber-
 nardus.

naer-bolgher der ootmoedicheydt / met
 De vvon- meerdere cracht excuseren kan / daer de
 der ma- menschen af verwondert sijn / dooz een
 nieren vā vernufte ende constighe vertwozpinghe /
 sijn oot- als met een openbaere ontschuldiginghe /
 moedic- waer dooz gheschieden dat sijn ootmoe-
 heydt te dichepdt meerder ghepzesen wiert ende
 bedeckē. alsoo bande menschen grooter gheacht.

Hoe hy 16. sermoon op Salomons lof-sanghen /
 sijne oot- daer hy onder allen seet: den waerachtig-
 moedic- ghen ootmoedighen wilt vooz vertwoz-
 heydt pen gheacht ende niet voor ootmoedich-
 becleet. gehouden worden.

CAPITTEL V.

Hoe BERNARDVS met den
 gheest alrijdt by sijne Religieu-
 sen is, wort door een exempel
 verclaert.

BERNARDVS / ghelijck ick te
 bozen gheseyt hebbe / wierde van alle
 Koninghen ende Princen onthoden om de
 saecken der H. Kercke vooz te staen / soo
 dat hy ghenootsaecht was / dickwils sijn
 Clooster te verlaeten ende naer andere
 berre plaetsen te reysen; nochtans had-
 de sijne Keligteusen soo lief / dat hy alrijdt
 in sijnen geest met de Keligteusen conuer-
 seerden

seerden al was hy metten lichaeme berre
van hun leden ; d'welck uyt de naer-bol-
ghende historie wel te bemercken is.

Daer was tot Clarebaux eenen **Ro-**
bitius deughesaem van leben / liefghetal
in manieren / seer goet van aerdt / daer
een-iegheleijck veel af verwachten : sijn
proef jaer was nu op 5. daghen ten eynde
de comen / ende is daer-en-tusschen sieck
gheworden. Vijf daghen vooz sijn doot
te hem eenen Keligieus comen besoecken
met naeme Gerardus / die naemaels **Abt**
gheworden is van 't Clooster Lanck-
brugge ghenaeamt : den **Probitius** was
seer verblijt om dit besoeck ende andere
Gheestelijcke t'saemensprakinghen die
hy hadden / seggende: Binnen vijf daghen
sal ick sterben / want van daghe is hy my
gheweest onsen Alder-Geuerdighesten
Heer ende **Vader BERNARDVS** verge-
lijchschapt met veele Keligieusen / die my
met lieffelijcke woorden vertroost ende
ghesept heeft / dat ick binnen vijf daghen
sonde sterben. Dit is terstont 't gheheel
Clooster dooz verbruyt / ende een-ieghe-
lijck verlangden seer naer den vijften
dagh: Als dese hycans ten eynde waer-
ten / ende den siecken **Probitius** al meer
ende meer tot Godt met den gheest ver-
leben wiert / ende t'snachts ontrent den
vijf uren liggende in sijn uiterste / wier-
den

Eenen
Novitius
vvort
sieck.

Voorseyt
sijnen
sterf-
dagh.

Op den
sterf-
dagh
vvort hy
seer
sieck.

Den sijn ooghen gesloten / ende nu op niemant meer denckende / verwachten sijn eynde. Den H. man hoozende dat den Nobitius in sijn upterste was / is in't sieck-hups by hem ghecomen / om met sijn ghebeden hem naer den Hemel te

Bernardus comt by hem.

vergheselschappen : Den siecken hoozende sijnen Gheestelijken Vader spreken / heeft sijn ooghen open-ghebaen ende met een bligtiche tronie BERNARDVS aensien. D'omstaenders waeren grootelijck verwondert dat eenen mensch nu op sijn upterste liggende met sulcken cloeckmoedicheydt de doot verwachten. Aldoen heeft BERNARDVS hem vertroostende gheseyt :

Vertroost hsm.

En zyt niet bezweet in onsen Heere IESVS CHRISTVS ende hem van onsen wegghen sijnne arme dienaeren groeten ; den siecken dit hoozende heeft met sijn hooft toe-ghewencht / ende sluytende wederom sijn ooghen / is op de selste ure in vrede deser werelst ghescheyden.

Stoekt salichlijck.

CAPITTEL VI.

Hoe BERNARDVS voorseyt dat een kindt sal Religicus vvorden, ende door sijn Sermoon tot Parijs dry bekeert vvorden.

Vele wondere dinghen zijn aen desen man Godts beropenbaert/ ende beele sonder boozgaende beropenbaeringhe heeft hy boozseyt / waer van hier som-
mige volghen.

BERNARDVS op eenen sekeren tijdt Bernardus comit
wesende te **Reyon** een stadt in **Oranck** by den
vliet / ten huyse Bisschop / is by Bisschop
hem ghezacht **Herveius de Baugenceio** vā Noy
wesende een seer liefghetal kindt / ghez-
bozen van 't **Koninck** bloet ende **Rebe**
banden **Bisschop** : van dit heeft Godt
den naevolghenden nacht sijnen dienaar
BERNARDVS ghetoon't ghene
lanck daer naer soude gheschieden : hem
docht dat hy besich was met d' **Wlderhep**
lighste **Sacrificie** der **Misse** ende den
peps aen den **Enghel** gaf om die boozts
te gebē aen 't boozmelde kindt. **Sdaeghs** Voorseyt
daer naer heeft hy boozseyt dat 't kindt dat het
de wereldt soude verlaeten / ende eenen kindt Re-
dienaar **Godts** worden. **Dese** boozseg- ligicus
ginghe is soo crachtigh gheweest (ghe- vvorden
lijck sal

lijck Herveius naemaels dickwils beladen heeft) dat sy hem in sijne jonckhepde altydt te bozen is ghecomen / waer dooz hem dochte onmoghelijck te wesen in't wereltlijck leven te sterben. Hy en is niet

Den
jonghman
vvort Re-
ligieus.

berooft ghetweest van sijne hope / want den seer Eerweerdighen Heer ende eersten Abt Gualeramus van 't Clooster Berren-velde genaemt / ghelegen in Brancrueck heeft hem 't heyligh habijt ghegeven ; in d'welck hy soo stichtigh van leuen mag / dat hy aldaer naer de doot van Gualeramus tot Abt vercofen is / welck Ampt hy soo heylighlyck bedienden / dat hy gesont ende wel te pas wesende / den dagh sijnder doot boozsept heeft.

Wort
Abt.
Leeft
heylich-
lijck.

Datter volght is ghelijck-fozmich aen't boozgaende. BERNARDVS was eens ghecomen ontrent de stadt van Parijs / ende veele treffelijcke mannen waren by hem / onder allen Stephanus den Bisschop dier stadt ; dese lof-werdighe personen / hebben hem seer ootmoedelijck ghebeden om inde stadt belieben te comen / maer te bergheefs : want den man Godt hadde booz manier te schouten de steden ende gemeyn bergaderinghen / als den noot der saeke sijn teghenwoordichepde niet en berepschten. Waer t'sabonts slaepen-gaende heeft sijn meyninghe verandert / ende smozghent

Veran-
dert van
meyninghe.

d'eer

Verste dat hy teghen sijne mede-Reli-
 gieuſen gheſeyt heeft / is ghewerſt / te ſego-
 gen aen den Biſſchop / dat ſy t'ſaemen
 naar de ſtadt gaen ſouden. De Gheeste. Wort
 ljkhejdt der ſtadt dit hoozende / heeft
 hem met ſeer groote eerbidichejdt ont-
 ſanghen / hem biddende een Sermoon
 booz allen 't volck te willen doen. BER-
 NARDVS die altydt booz de ſiele ſalt-
 chejdt ſijns ebennaesten groote ſozghe
 boegh / heeft 't ſelbe niet gheweygert /
 maer ſoo pberigh ghepzedicht / datter
 hy van de toe-hoozders / die in alle we-
 reltlycke welluſten waeren opgheboede
 oberſulckx de werelt ſeer toe-ghedaen /
 ſijn betweeght ghetwozden / hem gebolght
 ende de werelt verlaeten hebben. BER-
 NARDVS den eerſten ſterlinckx aenſien
 de / heeft teghen cenen Religieuſ neffens
 hem ſtaende in d'ooze gheſeyt : Snachts
 hebbe ick een viſioen ghehadt / dat deſen
 menſch hem bekeerde / ende daerom heeft
 hem Godt beweeght om in mijn Ser-
 moon te comen. Deſen heeft naemaels
 ſoo deughdeljk inde H. Keligie gheleefe
 ende Godt aenghenaem gheweest / dat
 hy ſeer ſalichlyck inden Heere oberle-
 den is.

Wort
 treffe-
 lyck ont-
 ſanghen.

Predickt
 yverich.

Door ſijn
 Sermoon
 dry be-
 keert.
 Heeft de
 bekeerin-
 ge voor-
 ſien.

CAPITTEL VII.

Hoe aen BERNARDVS twee Re-
ligieusen veropenbaeten, ende
hoe hy den Koninck van Vrank-
rijck voorseyt de doot van sijnen
oudsten soone.

BERNARDVS wesende inde stadt
Treciers ghelegghen in Vranckrijck
heeft t'snachts booz hem sien staen twee
van sijne Gheestelijcke kinderen die ghes-
storven waeren / te weten : Galdericus sijn
nen Oom ende Gerardus sijnen Broeder.
Sy schenen rasch booz-by hem te gaen
de welke hy reepende / hebben gheant-
woort: Wy moeten by onsen mede-bro-
der Gaufridus gaen die onsen goeden
vriendt is ghetweest / ende seer behulpich
in Cloosters te bouwen. BERNARDVS
smozghens opstaende / is naer Clare-
vaur (niet verre van daer ghelegghen)
ghegaen / ende ghelijck dese boozsepe
hem gheseyt hadden / heeft Gaufridum
sijn uiterste ghebonden.

Den Ko-
ninck
verjaeght
de Bis-
schoppē.
Den Koninck van Vranckrijck mit
naeme Lodevvijck den ouden / vergaem
zijnde op sommighe Bisschoppen / heeft de
selue upt haer stoelen ende sijne steden
betreft.

Twee vā
sijne Re-
ligieusen
openbae-
ren hem.

berjaeght. Dese gramschap ende twee
 nachtheuyt wterde BERNARDVS te
 kinnen ghegeben / die / om den peys te
 marcken / veele bzieben aen den Koninck
 gheschreven heeft / de welcke in sijn
 boecken onder d'andere ghedructe sijn
 te ghebeurde dat dese Bisschoppen / om
 te gramschap des Koninck te stillen /
 met diepe voortmoedicheyde booz hem ter
 arden vielen inde teghentwoordicheyde
 van BERNARDVS / maer te vergheefs /
 want hy bleef hals-sterckigh in sijn ghe-
 moet. BERNARDVS dit siende / en heeft
 niet gheseyt / maer is s'anderdaghs (met
 een Goddelijcke cloeckmoedicheyde ont-
 seken wesende) by den Koninck ghe-
 gaen / ende hem van dit goddeloos seyt
 verispt / ghebende daer by stoutelijck te
 kinnen 't ghene hem t'snachts van Godt
 veropenbaert was / te weten : dat dese
 hals-sterckicheyde met de doot sijn
 verlijten-ghebozen sone Philippus soude ge-
 raft worden ; want ick hebbe ghestien
 (ende BERNARDVS) dat ghy ende u-
 wen toncklyken sone Ludouicus booz de
 weten der Bisschoppen / die ghy ghiste-
 ren versmaet hebt / waert liggende ;
 welck my een tecken is gheweest dat
 uwen oudsten sone Philippus soude ster-
 ven : daer-en-hoben hebbe ick ghestien /
 dat ghy de h. Kercke (die ghy nu ver-
 dzucht)

Bernar-
 dus
 schrijfe
 brieven
 aen den
 Koninck
 voor de
 Bisschop-
 pen.

Bernar-
 dus
 spreekt
 den Ko-
 ninck
 stoute-
 lyck aen.

Voorseyt
 dat den
 oudsten
 sone des
 Koninck
 sterven
 sal.

drückt) soude bidden om uwen ionck-
 sten sone tot koninck te verkiefen.
 D'welck niet lanck hier naer met een el-
 lenbigh onghenal is gheschiedt / ende
 naer de doot van Philippus heeft den Ba-
 der soo veel ghedaen / dat synen ionck-
 sten sone de Croone heeft ghekreghen /
 die nu teghentwoozdigh seer gheluckeligh
 regeert.

CAPITTEL VIII.

Hoe den Godt-vruchtighen Graef
 Theobaldus door de ghebeden
 van BERNARDVS uyt groote
 ellende verlost vvort.

De Godt-
 vruchtig-
 cheydt
 vanden
 Graef
 Theo-
 baldus.

DEn ghetrouwen ende deughtsaem-
 den Graef Theobaldus door beele tribu-
 latten gheproeft sijnde / is uyt de selue
 wonderbaer ende bermhertichlyck van
 Godt verlost. Hy was den machtichsten
 in t'koninckrijck van Franckrijck / ende
 den tweeden persoon naer den koninck
 tot aelmoessen gheheel toe-ghedaen / al-
 tijdt besich in mercken der Goddij-
 ticheydt / seer beminnde alle Gheest-
 lijcke personen ende besunderlyck BER-
 NARDVS den Abt van Clarebant
 maer Godt Almachtigh die de sijne al-
 tijdt proeft ende castijt / heeft desen de-
 re

den Graef in soo grooten ellende laeten
 ballen / dat hy scheen van Godt verlaeten
 te wesen: want den Koninck / ende allen
 vander Hertoghen / Graven / Princen
 sijn (hem af-ballende) soo wederspan-
 nigh gheworden / datter gheen hope
 scheen te wesen van t'oncomen / de
 Christelijcke Religie wiert openbaere-
 lijk versmaet / de Godtrachticheydt
 verfoept / d'almoessen opghhouden / de
 Gheestelijcke personen verduyckt / ende
 dooz onbequaeme beesten gheacht: dese
 blasphemien ende ongoddeloose wer-
 ken en gheschieden niet alleenlijck in
 andere steden ende landen van Franck-
 rijck / maer oock inde steden ende landen
 daer Theobaldus heerschappijc ober had-
 de. Ten lesten / dooz 't bevel des Koninckx
 is een vergaderinghe der Bisschoppen
 inghestelt / daer BERNARDVS oock
 gheroepen wiert / om van dese saecke te
 spreken ende raedt te houden. Eenen der
 Bisschoppen van groote macht ende
 wijshedydt / het heel landt dooz vermaert /
 heeft op-ghestaen ende gheseyt: Den
 Graef Theobaldus is inde handen des
 Koninckx ende niemant isser die hem can
 verlossen. Eenen anderen Bisschop op-
 staende / heeft gheantwoort: Daer is ee-
 nen die hem can verlossen. Den Bisschop
 die eerst ghesproken hadde / verwondert

Godt be-
 soeckt
 hem met
 teghen-
 spreken.

De Ca-
 tholike
 Religie
 wort
 versmaet.

Daer
 wort een
 Concilie
 verga-
 dert.

De
 vvoorden
 der Bis-
 schoppen
 Theobal-
 dus aen-
 gaende.

zijnde / heeft ghebraeght / wie 't selve sou-
de kunnen doen / ende naer langhe dis-
coursen den Bisschop verstaende / dat hy
hem koste verlossen die de macht heeft
ouer hemel ende aerde / antwoorden we-
derom met dziftighe woorden : Hy can't
doen / waert dat hy selver in persoon
wilden comen 't rijck regeren / maer tot
noch toe heeft hy sulckx noyt ghedaen.

Theobal-
dus vvort
van een-
ieghelijck
verlaetē.

Hier-en-tusschen was den Graef Theo-
baldus in desen ellendighen staet en wiert
van een-iegelijck verlaeten / van d'upt-
landers beschuldicht / van sijn eyghen
Edelmannen versmaet / ende die hem
noch eenichsins schenen by te blijven /
wierden van d'andere vooz suspect ghe-
houden. In alle dese mistroosticheyt van

Hy seynt
den Bis-
schop vā
Langres
by Ber-
nardus.
Krijght
gheen
trooste-
lijcke ant-
voorde.

Theobaldus is Gaufridus Bisschop van
Langres / BERNARDVS dickwils te
raede ghegaen wat hem Godt in dese
saecte veropenbaerde ; die anders niet
vooz antwoorde ghegeven heeft / als dat
d'een tribulatie vooz / d'ander naer een
Theobaldus soude overcomen / d'melec
alsoo gheschieden. Maer Theobaldus die
allen sijn betrouwen op Godt ende sijnen
dienaer BERNARDVS stelden / verhop-
ten dooz sijn ghebeden van Godt ghe-

Hy seynt
noch
eens den
Bisschop.

holpen te worden / ende heeft den Bisschop
noch eens by hem ghesonden om te vree-
ghen oft desen ellendighen staet van
Theo-

Theobaldus noch lanck-durigh soude wesen. BERNARDVS antwoorde: **B**innen tijf maenden sal 't vrede wesen. Den Graef dese tijdinghe ghehoort hebbende / is seer verblift gheweest / ende heeft den wanhopighen moet hernomen. Daerom tusschen begoste sijne saeke op beteren voet te comen / ende op den lesten dagh der vijfde maent (als BERNARDVS in ghebede was) is den peys ghesloten; soo dat door 't mede-wercken ende ghebeden van BERNARDVS desen Godt-dienstighen Graef npt alle sijn tribulatie ende ellende verlost wiert.

Krijght
trooste-
lijck ant-
woorde.

Den peys
tusschen
den Ko-
ninck en-
de Theo-
baldus
vyort ge-
sloten.

CAPITTEL IX.

Hoe BERNARDVS de verlossinghe van eenen Edelman ende straffe van eenen Graef voorleyt heeft.

Sommighe jaeren naer dese beroerte / isser tusschen den seluen Koninck van Franckrijck ende Gaufridus Graef van Angiers groote tweedzachticheydt ende opandtschap op-gheresen / d'oorzaeke was / om dat den Graef een stercke stadt beleghert hadde waer in eenen Edelman was / die hy met vrouwe ende kinderen hadde ghevanghen ghenomen / ende sijn

Twee-
dracht-
cheydt
tusschen
den Ko-
ninck en-
de eenen
Graef.

Casteel daer hy woonden af-ghebozen /
 teghen den wil ende ghebodt vanden ko-
 ninck. Om dese tweedzachticheydt tot
 eensaemicheydt te brengen is BER-
 NARDVS ontboden inde vergaderinghe
 van veele Bisschoppen / Princen / Gra-
 ven / ende andere treffelijcke mannen /
 onder dese was oock den voornoemden
 Graef / die herbittert zijnde / is sonder
 yemant te groeten te peerde gheschreden
 ende wegh-gheleden; hier van waeren
 dese treffelijcke personen seer verwon-
 dert ende bertwijfelt / soo dat sy van mal-
 canderen zijn ghescheyden / sonder eeni-
 ghe hope van dese tweedzachticheydt te
 vereentighen. Den ghebanghen Edel-
 man dit verstaende heeft vanden Graef
 ghebraght oft hy BERNARDVS eens
 soude moghen spreken / die hem (midts
 bozge stellende booz sijnen persoon) dat
 toe-ghelaeten heeft. Den Edelman by
 hem comende / heeft veel troostelijcke
 woorden ghescreuen / niet-teghestaende
 was hy seer mismoedigh ende volboos-
 heyt / seggende teghen BERNARDVS:
 Van mijnen't weghen ben ick bereet al-
 le swaerlicheyt t'onderstaen en te steruen /
 maer my is alleen benauwende dat ick
 mijn alderlieffste huysvrouwe ende kin-
 deren inde selfste swaerlicheydt sien / ende
 in't perijckel van ghedoot te worden.

Bernar-
 dus voort
 ontboden
 om den
 peys te
 maectē.
 Doet
 verloren
 moeyte.

Den ge-
 vanghen
 comt by
 Bernar-
 dus.

BERNARDVS waerachtigh medelij-
 den hebbende met dit bedruckt hupsghes-
 heft / heeft gheantwoort: En zijt niet be-
 dyest / maer weet sekerlijck dat Godt u
 ende de gheheele familie sal helpen / ende
 dit op cozter tijdt als ghy wel soude ver-
 hopen. Den Edelman dese antwoorde
 ghehoort hebbende / is met danckseggin-
 ghe ende blyschap van BERNARDVS
 gheschepden / ende naer sijn ghebancke-
 nisse by den Graef vertracken. Als den
 Edelman by hups was / is hem een
 den boozmelden Graef onderweghen
 was om den peys te maecten / d'welck
 alsoo gheschiede tot verwonderinghe van
 ten-seghelijck / overmidts dat de belofte
 van BERNARDVS soo haest volbracht
 wert: ende op de selfste ure is den Graef
 ghecomen ende den peys ghemaect.

Om de selfste saecke was desen Graef
 den Paus inden ban ghesmeten / die
 daer niet naer ghebraght en heeft / noch
 sijn seluen niet willen verootmoedigen /
 maer ter contrarien / hoochmoedigh van
 herten wesen (meer als eenen Christen
 Catholijcken mensch betaemt) heeft ghes-
 eyt / dat hy t'onrecht inden ban ghesme-
 ten was. BERNARDVS dit hoorzende
 hest hier om seer bedroeft gheweest / hem
 segghende (want hy hadde ghestudeert:)

Hy voor-
 seyt hem
 sijne ver-
 lossinge.

Den peys
 vvort ge-
 maect.

De Graef
 is inden
 ban.

Hy en
 vvilt niet
 onder-
 daenigh
 vvesen.

Math. 7. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, dat is / Met wat mate ghy meer, daer mede sal u ghemeten worden. Op den selfsten dagh / als BERNARDVS dit gheseyt hadde / waeren daer vergadert beele treffelijcke personen die d'ontwijsheden ende hertneckicheyde des Graef (seer misprezen) d'welck BERNARDVS hoorzende / heeft gheseyt: Dese onbesinnicheyde sal grootelijck ghestraft worden / want ten can gheenstus gheschieden oft den Graef sal die jaer sterben / oft hy sal de Goddelijcke vracke in cozen tijde ghevoelen. Dese woorden hebben die treffelijcke mannen ghehoort / ende zyn cozen daer naer volbrachte / want eer den vijftiensten dagh ghepasseert was / is den Graef ghestoruen.

Bernardus voorseyt hem sijne straffe.

De Graef sterft.

CAPITTEL X.

Hoe BERNARDVS voorset dat enen Canonick soude Religieus vvorden.

Bernardus reyst naer Duytslandt.

BERNARDVS op eenen sekeren tijde reysende naer Hooghduytslandt is ghecomen tot Mentz om den pape te maecten tusschen den Keyser Lotharius ende de Neben van Henricus sijnen voorszact / te weten / Conrardus / die naer de

doet van Lotharius is Keyser ghevoont/
 ende Fredericus vader vanden teghen-
 woordighen Keyser Fredericus / die naer
 de door van Conrardus tot Keyser verko-
 sen is. Den Aertsbisschop van Mentz
 verstaen hebbende de comste van BER-
 NARDVS / heeft hem eenen Gheestelijc-
 ken persoon / Mascelinus ghenaemt / te
 ghemoet ghesonden: Desen / onderwe-
 ghen BERNARDVS bindende / heeft
 gheseyt: Sijne Doorzuchticheydt den
 Aertsbisschop van Mentz / heeft my ghe-
 sonden om u Gertweerdicheyt te dienen.
 Hy / dit hoozende / heeft hem steerlinckx
 aengesien ende gheseyt: Eenem anderen
 heer heeft u ghesonden om hem te dienen.
 Den Gheestelijcken persoon wiert ver-
 baest / niet wetende wat BERNARDVS
 hier door seggen wilde / ende heeft ghe-
 antwoort / dat hy waerachtigh vanden
 Aertsbisschop van Mentz ghesonden
 was. BERNARDVS ter contrarien
 antwoorde: Ghy zijt bedrogen / daer
 is eenem grooteren heer die u ghesonden
 heeft / te weten / CHRISTVS. Hier door
 heeft den Gheestelijckē persoon verstaen
 de meyninghe van BERNARDVS vzae-
 ghende: Aeynt sijne Gertweerdicheyde
 dat ick Religieus begheere te worden?
 berre is dat van my / ick en hebbe tot
 noch toe sulckx niet ghepeest. Niet te
 ghen

DE Aertf-
 bisschop
 vā Mentz
 seynde
 hem ee-
 nen Ca-
 nonick te
 ghemoet.

Hy voor-
 seyt den
 Canonick
 dat hy
 Religieus
 soude
 vvorden.

Hy lacht
 daer mee-
 de.

Hy
krijght
den sin.

Wort Re-
ligieus.

ghenstaende heeft BERNARDVS hem
vastelijck toe-ghesept / dat soude ghe-
schieden / niet 't ghene hy peysden / maer
dat Gode gheordineert hadde. Op den
seluen wegh eer sy t'saemen quamen tot
Mentz / ten huyse vanden Aertsbisschop /
heeft hy den sin van Religieus te wor-
den ghekregghen / soo dat hy coztg hier
naer met beele andere gheleerde ende
deughtryjcke mannen / de werelde verlae-
tende / het Cloosterlijck leuen aenbeert
heeft / ghelijck BERNARDVS voorszeyt
hadde.

CAPITTEL XI.

Hoe BERNARDVS den Koninck
broeder ende eenen Edel-man
voorseeet, dat sy Religieusen sul-
len vvorden.

Henricus
comt by
Bernar-
dus.

Henricus den broeder des Koninck
van Franckryck is op een won-
derbaer manier bekeert en religieus ge-
worden. T'ghebeurde dat desen Henricus
by BERNARDVS was ghecomen om
raedt te vzaeghen ober eenighe getwigh-
tighe saeken; en t'gheel Clooster vooz-
gaende / heeft sijn seluen inde ghebeden
der religieusen beholen. BERNARDVS
dit

dit hoozende / heeft hē gesept: mijn betrou-
 we op Godt is soo groot dat ghy inde we-
 relhede staet niet sterbē en sult / maer eer
 roetē tijt geboelen de cracht der gebeden
 die ghy van mijne religieusen versoecht
 hebt. Op den selfsten dagh / als die ghe-
 beuden / heeft hy den sin ghecreghen
 om religieus te worden / daer een-ieghe-
 lijck grootelijck af verwondert was.
 Sijne hovelinghen / vzienden ende geheel
 wapsghesin waeren soo droef al oft hy
 ghestooven hadde / onder allen wasser
 renen met naeme Andreas, die Henricus
 vooz eenen sot achten hem beele inturien
 nae-seggende. Henricus dit hoozende /
 heeft Godt ghebeden / dat hy desen men-
 sche beter sinnen gheuen soude. **B E R-**
NARDVS 't selue verstaende heeft inde
 teghen-moordicheydt van veele persoo-
 nen gheseyt: laet desen mensch gaen /
 want hy is nu op-dzachtich van sinnen
 ende en siet vooz hem niet veel besozght /
 want 't is den utwen. Henricus heeft tegen
BERNARDVS hier op gheseyt ende ge-
 beden / om desen gram-moedighen Edel-
 man eens te willen anspzeken. Maer hy
 overlinckte Henricus aenstende / antwooz-
 de: **Wat is dat / hebbe ick u niet**
ghesept dat Andreas den utwen is / An-
dreas dit hoozende / want hy was hy
hantleden en eenen mensch seer quaet
van

Bernar-
 dus voor-
 segginge.

Henricus
 krijght
 sinne i
 tot de
 religie.

Sijne
 vrinden
 sijn dae-
 rō droef.

Bernar-
 dus voor-
 seet de
 bekeerin-
 ghe van
 eenen
 Edelman.

Dē Edel-
 man seer
 quaet vā
 leven.

van leuen / bluchtende t' gheselschap der
geestelijcke personen; pepsde met een
stilstuyghende ghedachte by sijn seluen
(ghelijck hy noch daeghelijckx belijt)
hier wt weete ick nu dat ghy eenen bal-
schen pzoophet sijt / want ick ben seker dat
ghy daer woorden ghesproken hebt / die

Hy geckt
met de
voorsag-
ginghe
van Ber-
nardus.
KIII
29

nimmermeer waerachtich sullen wesen;
als ghy sult comen by den Koninck /
Princen / Erben ofte ander treffelijck
gheselschap / dan sal ick u beschaemt
maecken en dese woorden vermyten / op
dat u valscheydt een-iegelijck soude be-
kent worden. Maer (Godt-soeckenden

leser) hoe wonderlijck dat Godt is in sijn
nē raedt hoven de kinderen der mensche /
wt-lachende haere ydele dzefticheden /
om sijn eyghen voorzemen / als ende
soo t' hem belteft / te bolbzenghen / is seer
claerelijck in desen Edelma te bemerkē.

Henricus
gaet int
Clooster.
Want daeghs naer dat hy sijnen Heere
Henricus tot t' Clooster toe hadde ver-
ghe-selschapt / soo heeft hy alle quaet / aen het
selue ghemenst verbloeckende al die daer

Den E-
delman
vervloect
het Cloo-
ster.
woonden / en dat den eenen steen op den
anderen niet bliuen en mochte. De goet-
de en heylige religieusen die desen Edel-
man soo hoorde spreke / sijn seer vertron-
dert gheweest. Maer Godt heeft haer
cleyn-moedicheydt ende cranck gheloof
hier in niet langhe willen bezoeven.
Want

Want den Edelman op dien dagh boozt-
gaende ende eenichsins berwozpende de
gracie des Heeren / den naesten nacht
verwonnen/en ghelijck ghebonden/ ghe-
trocken wordende en cracht doende den
Gheest Godts/heeft den dagh niet kun-
nen verwachten / maer booz den daeghe-
mert opstaende en met haeste weder-ke-
rende naer t' Crooster/ is hy by ons Sau-
lus, oft wel van Saulus, Paulus ghetroz-
den.

Hy vvoert
bekeert
en Reli-
gieus.

CAPITTEL XII.

Hoe door sijn ghebedt eenen Reli-
gieus van tentatien verlost vvoert
en voorseet van eenen Edelman
dat hy Religieus soude vvoorden
ende Coninghinne vruchtbae-
rich vvoert.

Onder allen dandere die CHRISTVS
ont haer ydele en weerdtsche con-
versatie door sijnen ghetrouwen dienaar
BERNARDVS, heeft ghetrocken / sijn
vervele wt Vlaenderen / Edelmanns/
roop-lieden en andere gheleerde booz-
stennighe mannen ghetweest / die haer
onder sijne ghehoorzaemhepdt hebben
begheben. Een van d'eerste onder dese/
was Gaufridus van Peronen / die nae-
maels

Bernar-
dus be-
keert
veele
mensche.

maels het Prioorschap tot Clarabauy heeft bedient en in't selue officie ghestorven is. Desen op eenen sekeren tijde vespensende met BERNARDVS, is eene swaere tentatie overcomen; een vande medevspensende religieusen hem aensiende/ heeft ghevraeght/ wat ghezeect u/ waer doo gheschiedt het dat ghy soo droevich van ghelaet sijt? wazom sijt ghy soo inmoedich? Gaufridus heeft gheantwoort: ick wete dat ick mijn leuen niet eenen blijden dagh meer en sal hebben. Den religieus was verbaest/ ende heeft t'selue met benauthepdt tegen BERNARDVS gheseyt. Dit was te doen op den wegh outrent een Kercke / de welcke BERNARDVS siende / is daer binnen gegaen om Godt te bidden / de reste blyuen aen de deure blyuende.

Den Religieus Gaufridus krijght een tentatie.

Het voort te gen Bernardus gheseyt.

Hy bidt voor hē.

Wort verlost.

Gaufridus die met de reste daer wachten/ heeft op eenen steen neder-ghestoten ende is in slaep-gheballen. Daer dat sy allebepde opghestaen waeren/ den eenen / wt den slaep; den anderen/ wt ghebedt/ heeft Gaufridus soo veel ghenochelijcker ghelaet ghetoont / als te voozen / te droever. Den religieus die de booznoemde woorden van Gaufridus tighen BERNARDVS gheseyt hadde/ siende dat hy nu wederom blijmoedich was/ heeft hem dit eens soctelijck vertint.

ren/daer Gaufridus op antwoozden : al
 dat ick alsdan gheseyt hebbe / ick en
 sal niet meer bly sijn/ nu segghe ter cons
 trarien. ick en sal nimmermeer dzoebich
 wesen. Bemerckt eens Godt-soekenden
 leser in dese occasie alleet/hoe crachtich het
 ghebedt van BERNARDVS is gheweest De
 ende overpeyst eens wat grooten vziendt
 Godts hy moet gheweest hebben.

Gaufridus nu inden gheest versterckt
 sijnde/heeft booz sijnen vaeder (dat een
 groot ende machtich Edelman was/ die
 hy inde werelde hadde ghelaeten) dooz
 kinderlycke liefde begost te sozghen;

want hy is by BERNARDVS ghegaen/
 biddende sijnen vader te willen vermae
 nen om een Cloosterlyck leuen t'aenbrez
 den. BERNARDVS heeft hem hier op

gheantwoort : en sijn niet bebreest/ick sal
 hem enen wel-ghepzoefden religieus in
 dit klooster begraven. D'welck alsoo

gheschiedt is/want BERNARDVS heeft
 hem dooz de gracie Godts wt den mee
 rellycken tot den gheestelicken staet ghe

trocken / alwaer hy veele jaren seer wel
 naer den reghel ende statuyten gheleest
 bebbende/is ten lesten in een swaer sieck
 te gheuallen / soo dat elcke uze sijn leste
 scheen te wesen / d'welck nochtans by
 maenden duerden / op welcken tijde
 BERNARDVS bapten t' Clooster mee
 saec-

crachts
 van r' ge
 bedt.

Gaufri
 dus is
 besorght
 voor sij
 nen vac
 der.

De voor
 segginge
 van Ber
 nardus.

Hy voort
 Religieus

Sterft
gelucke-
lijck.

saecten bande **H.** Kercke vestich was/en
thups comende/ is den siecken geslozven
ende van hem begraven/gelijck hy voor-
seet haddde.

Bernar-
dus comt
by den
Koninck
om eenē
peys te
maecken.

De Koninghinne van Franckrijck
hupszoutwe banden vooznoemden Lu-
dovicus den jonghen; hadde veele jaeren
met hem inden houtwelijcken staet ghe-
leest maer gheen kinderen ghewonnen.
T'ghebeurde dat BERNARDVS by den
Koninck is ghecomen om eenen peys te
maecken/maer de Koninghinne werckten
daer teghen. BERNARDVS merck-
kende met sijn rijp-sinnich verstandt dat
de Koninginne ongefondeert sprack/heeft
haer stillekens vermaent dat sy soude
den peys verboozderen en den Koninck
daer toe belieben te verwillighen / als
BERNARDVS met haer soo gemeynsach-
was sprakende / heeft sy onder allen hem
haere onbzuchtbaerheydt gheclaeght
hem ootmoedelijck biddende / Godt te
willen bidden / om een bzuchte inden
houtwelijcken staet te moghen winnen.
Hy antwoorde: ist dat ghy doet v'welck
ick ver-eyssche soo sal ick Godt bidden
om t'ghene gy op my begheert. Sy is te
bzeden ghetmeest en terstont is den peys
ghesloten. Waer naer den Koninck (want
de Coninghinne hadde hem de belofte
van BERNARDVS gheseyt) van den
man

De Ko-
ninginne
isset te-
ghen.

Sy
claeght
Bernar-
dus haer
ren neor.
Sy vol-
brenghet
sijnen
racc.

man Godts sijn belofte met groote ootmoedicheydt berepſchten; die hy ſoo heeft volbracht heeft / dat ontrent den ſloten. In dien tijdt een jaer daernaer de Conſtitutie ghebaert heeft.

CAPITTEL XIII.

Hoe hy de doot vanden Abt van Cisteaux voorſeet, daer by de volherdinge van twee Novitien, en des nachts hemelſch gheluyt hoort.

DEn Eertweerdighen Rainardus Abt van Cisteaux / voorzichts Keltigienſ van Claravaux (die van BERNARDVS gemint wierdt als een kindt/en ghe-eert als eenen vader) was / int landt daer Claravaux gheleghen is / ghecomen / om te ſchepde Cloosters te beſoecken. BERNARDVS was tot Claravaux / en spre-
Bernardus voorſeet de doot vanden Abt van Cisteaux.
 de teghen eenen van sijn Keltigienſen met onberſienelijcke inwendighe inſpiratie beroert geworden / en heeft ghe-
 ſpreken: mijn Heere van Cisteaux oft is doot / oft ſal rots ſteyben, Hier af was deſen Keltigienſ ſeer verwondert / maer noch meer verwonderden hy hem / als hy rots daeghen hier naer hoorde / dat den
 C voorz

boozschyben treffelycken Abt dooe
was.

Dry ve-
reltijke
jongh-
mans
vvorden
Religieu-
sen.

Den ee-
nen keert
naer de
vvreldt.
Hy voor-
feet vvat
haer o-
vercomē
sal.

Hy bidt
eenen
geheelen
nacht.

Op t' selue jaer als BERNARDVS
wt dit ellendich dal der traenen soude
scheiden / snyder dyp jonckmans bande
naeste stadt / die Barre op de albe ghe-
naemt wozt / in't Clooster van Clara-
bauy gheromen / om het heyllich habijt
t'aenbeerden ende Godt te dienen/waer
van de twee volstandich sijn ghelebet/
maer den berden is naer de werelbt ghe-
keert/waer ober de Religieusen/den heyl-
lighen man / inde teghen-woozdicheyde
van dese twee nobitten/hebben aenghe-
sproken. Maer BERNARDVS dese aen-
siende heeft gheantwoozt : den eenen en
sal noyt met eenige tentatien bevochten
wozden/en den anderen sal veele tenta-
tien onderwozpen sijn / dan sal de selfste
cloeckelijck verwinnen. T'is naemaels
gheschiedt ghelijck BERNARDVS
boozseet hadde. Soo dat wy dickwile
(seet Gaufridus schryber van desen boeck)
vertroost hebben den Nobitus die met
veele tentatien bevochten wiert / hem
seggende/ dat het onmoghelijck is vande
selue overwonnen te wozden/aenghe-
sien den man Godts sulckx boozseet
hadde.

BERNARDVS hadde eens eenen ge-
heelen nacht met ghebede ouerghebozcht

in sijn Clooster van Clarabaur / en
 met sijne ghewoonelijcke meyninghe /
 heeft de ghebeden ghestort. Op den self-
 den tydt ist gheschiedt / datter eenen ar-
 men mensch / waerachtelijck arm van
 gheest / inde gast-camers is ghestorven /
 wiens siele den heylighen man met lof-
 singhende stemmen naer den hemel
 heeft hoozen op-boeren: s' morgens brae-
 ghende vande Keligteusen / watter
 s' nachts hadde te doen gheweest / heb-
 ben gheseyt / dat sij eenen armen mensch
 hadden wt-ghelicht / d'welck op den sel-
 ven tijdt is gheschiedt / als hy (int ghe-
 bedt sijnde) de lof-singhende stemmen
 ghehoort heeft.

Daer
 sterft een
 nen sae-
 lichlick

Hoort
 hemelsch
 gheluyt
 int ghe-
 bedt.

CAPITTEL XIV.

Hoe twee veropenbaeringhen aen
 hem gheschiedt sijn , ende een
 groot-gaende vrouwe van kinde
 verlost v vort.

Als den h. Bisschop Malachias
 (wiens leuen overbloedich van
 den BERNARDVS neerstelijck
 beschreven heeft) naer den mensch sijns
 herten / sijne siele tot Clarabaur aen
 Godt almachtigh wederom ghegheben
 hadde

Bernar-
 dus leest
 Misse
 voor Ma-
 lachias.

hadde / soo heeft BERNARDVS voer hem t' hoochweerdichste heyligh sacrifice der Misse ghebaen; onder de Misse is hem van Godt beropenbaert / de groote glorie ende eeuwighe brengen die den h. Malachias nu was genietende. BERNAR-

Hy verandert de collecte door de openbaeringhe.

DVS dit siende / heeft naer de Communie de collecte verandert / en in plaeste bande collecte der dooden / heeft de collecte der heylighe belijders ghelesen / seggende / Godt die den saelighen Malachias Bisschop aen de diensten uwer heylighe gelijck ghemaect hebt / wy bidden u verleent ons / die de Peeste snyder saeligher oberlijden vieren / sijn voet-stappen des leuens moghen nae-bolghen. Maer de Misse is hy ghegaen by het doot lichaem / d'welck hy met groote eerbiedinghe ghekust heeft. Dese maniere van openbaeringhe heeft hy noyt aen penant den gheseyt / nocht int' beschrijven des leuens van desen heylighen Bisschop vermaent. Maer ghebzaeght sijn de van andere naer dit visioen / heeft anders niet gheantwoort / dan dat het sijnen persoon aengtuck. 'T is niet te twyffelen oft BERNARDVS heeft meer dierghelijcke visioenen verborzen ghehouden / die hem van Godt vertoont sijn; want comende te Verdun / een stadt gheleghen in Lotteringen en besokende t' Graf vanden hooch-

Hy kust t' lichaem

ghe ghekust heeft. Dese maniere van openbaeringhe heeft hy noyt aen penant den gheseyt / nocht int' beschrijven des leuens van desen heylighen Bisschop vermaent. Maer ghebzaeght sijn de van andere naer dit visioen / heeft anders niet gheantwoort / dan dat het sijnen persoon aengtuck. 'T is niet te twyffelen oft BERNARDVS heeft meer dierghelijcke visioenen verborzen ghehouden / die hem van Godt vertoont sijn; want comende te Verdun / een stadt gheleghen in Lotteringen en besokende t' Graf vanden hooch-

Sijne ootmoedicheydt.

hoochwerdichsten Heere Albertus Bis-
 chop van Ostien/sommighe daeghen te
 vooren ouerleden wesende/ heeft t'hooch-
 werdich sacrificie der **Missen** voer
 sijn siele ghelesen / maer in't leste de
 collecte oock verandert/ en wat hy ghe-
 men hadde / heeft niemandt deruen
 waeghen noch oock teghen pemandt
 gheseyt.

Wat aengaet de macht die **BER-**
ARDVS ghehadt heeft van siecke
 menschen de ghesonthejdt te verleenen/
 heeft **CHRISTVS** met soo menighe ghene-
 menghe ende teckenenen te kennen gegeuen/
 datmen van hem wel soude moghen
 segghen t'ghene den **H. Euangelist Iohan-**
nes ghetuyghet: dat alle dinghen beschre-
 uen wort de wereldt en soude niet groot
 ghenoech sijn om alle de boeckente be-
 wjpen, Van allen de wonderheden die
BERNARDVS aen de siecke ghedaen
 heeft sullen wy / van veele / sommighe
 tempelen verhaelen.

Op een Castle (d'welck bande in
 voonders **Dilain** ghenoemt wort) ghe-
 segghen ontrent 6. mijlen van **Clavabaur**
 woonden een treffelijcke **Weyrouwe** dese
 groot-gaende van kinde/ heeft twee ofte
 drie maenden bouen den tijdt der baer-
 tisse t' kinde in haer lichaem ghedrae-
 ven / d'welck soo lanck duerden dat
 een;

*Sijne
 macht in
 sieckente
 genesen.*

Iohan. 21.

*Van een
 vrouwe
 boven
 haeren
 tijdt
 groot-
 gaende.*

een-tesghelijck meynen / sijn niet bezucht
 en was / maer t'waeter laeyden. Want
 t'is onghelooffelijck dat een kindt meer
 als een jaer in sijn moeders lichaem
 soude kunnen bliuen. Dese mistroostige
 vrouwe / soo deerelijck ghestelt / wiert
 naer het Clooster gheuoert / om eenighen
 troost door BERNARDVS te verwer-
 den. Comende aen de poorte des Cloo-
 sters / heeft sy den portier haeren allendi-
 ghen staet te kennen ghegheuen / om daer
 ouer den man Godts eeng te spreken.
 Den portier is by BERNARDVS ghe-
 gaen / ende hem de ellendicheydt en mi-
 serie der vrouwe verhaelt / biddende haer
 te willen helpen. Bemerckt hier God-
 dienstighen leser hoe de goddelijcke
 cracht door BERNARDVS ghe-
 werckt heeft / om dat schein t'kindt tot
 die ure toe ghetwacht hadde / om ter wre-
 relt te comen / want den portier weder-
 rom comende heeft hooren segghen dat
 sy ghebaert hadde.

Sy comt
 tot Cla-
 reaux.

verloft
 van kin-
 de.

CAPITTEL XV.

Hoe door het eten des broots van
BERNARDVS ghevvyt een
vrouvv in baerens noot verlost,
en sommighe andere van haere
sleckte, ghenesen vvorden.

BERNARDVS is op eenen sekeren
Drijdt ghecomen inde stadt Cony/daer
ten vrouwe in arhepdes noot was/ ende
in coste gheen bly moeder worden/maer Een
vrouvv
in een-iegheleick meynen dat sy soude int' bac-
rens noot
ghestorven hebben/ dese verstaende de verlost,
formste van BERNARDVS heeft dooz
pemandt van haer dienst-boden / sijne
benedictie berepcht; die haer wy-wae-
ter heeft ghesonden/en soo haest sy t'selue
ghepzoekt hadde/ heeft sonder eenighe
sijne t'kinde ter wereldt ghebzocht/ dat/
vanden hoochweerdigen Heere Bisschop
van Chartres Gaufridus/ gedoopt wiert/
die het den naem van BERNARDVS
ghegheuen heeft.

Op de selfste reyse ontrent t'selue quar- De straf-
fe van
eenen
onghe-
loovigen.
ter waeren veele menschen met de kort-
se beuangen die van BERNARDVS
ghevopt bzoot versoechten / d'welck hoo-
vende Girardus, daer ontrent op een Ca-
steel

steel woonende/ heeft met 't goet geloof
desen siecken gespot: maer de goddelijcke
rechtbeerdicheydt / en heeft dese blasphe-
mien niet ongeloont gelaeten; wāt op de
selue plaetse heeft hy een sterke kortsse
ghecreghen / soo dat hy ghenootsaecht
was den man Godts te volghen / om
dooz sijn ghebeden verlost te worden/
d'welck/ tot Antistodozen comende / ghe-
schiebt is.

Eenen
siecken
door ge-
vvyt
broot,
genesen.

Wy hebben ghesten (seet den schryber
deses boeck) int' quartier van Melden
eenen man die BERNARDVS groote-
lijckx bedanckten / obermidts hy / dooz
den eersten beet brootx / van hem gewyt/
verlost is bande vier daeghse kortsse/ daer
hy den tijdt van achtiē maenden lanck/
mede ghegaen hadde / die hem met sul-
ken strafficheydt aen-quam / dat hy alle
vier daghen scheen wt-sinnich te worden.

Door het
ghevvyt
broot vā
Bernar-
dus ghe-
neest ee-
nen ghe-
quetsten.

Ick hebbe hoozen ghetuyghen den
Eerweerdichste heer Gerardus Bisschop
van Limoghes / datter eenen jonckman
sijns huys-ghesin int' hooft dootelijck
ghequetst en wt-sinnich was / die met
den eersten beet broot dooz BERNAR-
DVS ghewyt/terstont sijn verlozen ver-
standt wederghecreghen ende gheheele-
mael ghesont gheworden is.

Ick en can niet verfwygen dat 't broot
dooz BERNARDVS ghewyt, van be-
derfse

berffennisse bewaert is ghetweest / want
 wy hebben ghesten veele brooden / die
 over seben jaeren ende meer dooz hem ge-
 wijt waeren / en nochtans van smaeck
 noch colour niet verandert.

D'Broot
 door hē
 gevvyt
 blijft
 veele jae-
 ren on-
 bedorue.

Over sommighe daeghen sijn by ons
 wt Sweden gecomen twee seer Eertwee-
 dighe Abten Girardus ende Henricus, die/
 van dese saeke met ons sprekende / hebben
 ghetuyght / dat sy t'huys een broot had-
 den over elf jaeren van BERNARDVS
 ghetuyt / t'welcke noch onbedorven was.
 Jae my is kennelijck (seet den schryver
 deses boeckx) datter by v'onse ende ande-
 re dierghelijcke brooden sijn.

CAPITTEL XVI.

Hoe BERNARDVS d'achterdenc-
 ken vanden Aertsbisschop in't
 vijen van't broot berispt, ende
 tselve naer de vijinghe langhen
 tijdt versch blijft.

Maerdersere ghetuyghenisse te ghe-
 uen / dat t' broot dooz BERNAR-
 DVS ghetuyt veele iaeren onbedorven
 ghebleuen is / sal ick noch eene gheschie-
 denisse verhaelen.

Den tresselijcken ende Hooghmeers-
 digen

Denar-
dus vort
vā enen
Aertsbif-
schop vvt
verre
landen
besocht.

Den
Aerts-
bisschop
comt tot
Clara-
vaux,

Sijne ge-
meyn-
sacmheyt

dighen Heer Eskillus Aertsbisschop van
Laudun in Denemarchen hadde BER-
NARDVS seer lief ende in grooter weer-
de. Ten was hem niet ghenoech datter
in sijn Aertsbisdom Keltigteusen van
BERNARDVS woonden/ vooz de wel-
ke hy een Clooster ghebout hadde/ maer
daer-en-bouen heeft groote begheerte ge-
kregghen om den man Godts te besoe-
ken/ die nochtang verre van Clarebauz
woonden / ende oversulckx sonder grooten
arbejdt ende perijckelen daer niet comen
en koste / daer by was hy een man
seer erbaeren in gheestelijcke ende werel-
lijcke saecken / niet beele ghenegghen tot
reysen. D'onkosten op dese reyse ghe-
daen sijn 't minste / al ist saecken dat ick
hem hebbe hoozen segghen / dat tot Cla-
rebauz toe van huys af / uyt-ghegheuen
heeft ouer de ses-hondert marchen silber
ende meer. Dese hooghweerdighen en-
de ootmoedighen man / van d'uyterste
des wereldts / niet uyt nfeusghiericheyt/
maer uyt supbere liefde tot BERNAR-
DVS ende oberbloedighe Godtbzuchtig-
cheyde / is ghetrocken naer Clarebauz/
daer hy ten lesten ghecomen is / ghedaen
hebbende d'onkosten die bouen verhaelt
sijn. Alwaer / hoe hy van devotie ghe-
kreten heeft / hoe liefghetal dat hy ghe-
weest is / niet alleenelijck teghen de treffe-
lijckheyt

Hekste van 't Clooster / maer oock te-
 ghen den minsten Religieus / is qualijck
 om uut-te-spreken. Als hy nu eenighen
 tijdt de reghenwoozdicheydt ende conber-
 tatie van BERNARDVS hadde ghenomen ^{Vertrecks}
 / heeft hy booz hem ghenomen naer ^{naer}
 huys te reysen / ende booz sijn vertrecks / ^{huys.}
 heeft hy BERNARDVS ootmoedelijck
 ghebeden om een hzoot te wijen / ende het ^{Ver-}
 selue mede naer huys te draeghen / maer ^{eycht es}
 bresende 't selue op den wegh bederven ^{ghevuyt}
 sonde / heeft dat doen herbacken / eer dat ^{broot.}
 ghewijt was ghelijck veele menschen ^{Doet het}
 doen die ouer zee moeten vaeren. BER- ^{selve}
 NARDVS dit hoozende / heeft den een ^{herbacken}
 bouwighen ende Godtzuchtighen man ^{voor de}
 niet laeten dolen / ende vziendelijck be- ^{vuyinge.}
 rispt sijn cleyn gheloof vande benedictie
 des hzoots / seggende : Salde benedictie ^{Bernar-}
 die ick ouer 't hzoot ghegeuen hebbe / het ^{us vvilc}
 selue niet beter betwaeren als de herbac- ^{dat niet}
 kinghe : Hierom heeft hy 't selue hzoot ^{vrijen.}
 niet willen wijen / maer heeft een ander ^{Wij een}
 hzoot doorn bzenghen / ende ghewijt / seg-
 gende : Draeght dit hzoot met u / ende
 zijt booz de bedozvinghe niet besozght.
 Hier mede heeft den Mercks bisschop BER-
 NARDVS bedanckt / ende naer huys
 betracken / booz de bederffenisse niet soz-
 ghende. Ontrent twee iaeren daer naer /
 heeft hy verstaen 't ouerlijden van BER-
 NAR-

NARDVS/ den welcken hy naer de boot niet minder lief en heeft ghehadt als in leuen: want hy is wederom upt sijn landt naer Clarebaur ghereyft / om het graf van BERNARDVS te besoecken: als hy tot Clarebaur comen was / hebbe ick hem hoozen seggen/ dat 't ghewijte hzoot/ d'welck hy ouer dzy taeren medeghedzaeghen hadde / noch soo verlesch was al oft het eerst ghebacken ghetweest hadde.

Blijft langhen eijdt versch,

K III
29

CAPITTEL XVII.

Hoe eenen quaet van leuen hem betert, ende sterft salichlijck, ende hoe door de reliquien vanden H. BERNARDVS eenen beseten verlost wort.

Sommighe gheestelijcke personen die met den Aertsbisschop by ons quamen / hebben ons verhaelt een mirakel weert om te vertrecken / 't ghene gheschiedt was in't Clooster van ons Ouden/ d'welck den Aertsbisschop ghesticht hadde. Daer was eenen ionghen Edelman nae-maeschap vanden Aertsbisschop / maer van hem niet seer bemindt om sijn sondigh ende ongoddeloos leuen.

Een jonckman seer quaet vā leuen.

hy is in een swaer sieckte gheballen / en-
 de den Hertsbisschop heeft hem inden
 vesten niet willen comen besoecken :
 maer verstaende dat de sieckte niet en
 verminderden heeft hem ten lesten be-
 soecht ende in't Clooster dat hy daer ghe-
 siecht hadde doen bzenghen / alwaer den Wort
 siecken Edelman groote beweghinghe sieck en-
 des herten gheboelende / heeft sijn booz- de in een
 gaende sondigh leuen verlaeten / die we- Clooster
 redtsche dootelijcke wellusten versmaet / ghevoert.
 groot leet-wesen sijnder sonden ver-
 weckt / ende een waerachtighe bterchte
 ghesproken. Hier-en-tusschen gheboelen-
 de dat de sieckte daghelijck meer ende
 meer groeyde / ende gheen hope van be-
 ternisse en hadde / heeft den Abt ende de Roept de
 religieusen by hem gheroepen / die seer Religieu-
 zendelijck aensende ende met wonder- sen by
 bare Godtbruchticheydt vermaenende hem.
 hoer hem te willen bidden / aenghestien
 sijn leste ure aenstaende was / inde welc-
 he hy den strydt teghen den byandt der
 leste moeste upt-staen. Daer dat hy dese
 soormoedighe ghebeden versocht had-
 de / heeft sijn Kercke-rechten ghekreghen /
 die hy met soo grooten Godtbruchticheyde
 ende beweginghe ontfanghen heeft / dat Sterft ge-
 hy cozts daer naer / met grondeloos be- lueke-
 rouwen op de bermherticheydt Godt- lijck.
 sijn gheest ghegeven heeft. Den Abe
 ende

ende Religieusen hebben seer hly ghes
weest ouer soo gheluckighe doot / ende
hebben dooz sijn siele Misse ghelesen.

Daer
vvort
eenen be-
seten.

Den byandt der menschen salicheydt /
siende dat dese siele / die hy inder eeuwis-
cheydt meynen te besitten / uyt sijne
klautwen verlost was / is seer gram ghe-
worden / ende heeft dooz Godts toe-
ten een van d'omstaenders beseten. De-
sen ellendighen mensch heeft seer groot
ghetier ghemaecte ende gheweldt ghe-
daen / soo dat hy van veele personen niet
stil-gehouden koste worden : ten lesten
dooz cracht van veele menschen wegh-
ghedraghen zijnde / ende dooz dien hy al
scheurden daer hy aen-koste wiert hy op
een bedde ghebonden. Hy begoste een
sprake te spraken die niemant en verston-
de oft opt ghehoort hadde. Sommighe

Den goe-
den raedt
van eene
Religious

uren hier naer / de Religieusen seer ver-
baest zijnde / peysden wat sy in soo onuer-
stienelijcke saecke doen souden / ende heb-
ben alle remedien gesocht. Een van hum-
lieden heeft dooz Godts ingheben eenen
goeden raedt ghebonden / dat men de heyl-
lighe reliquien / dooz den Aertsbisshop
't selue iaer aldaer ghezocht (te weten /
van 't hapy ende eenen tant van BER-
NARDVS) soude haelen / ende op de
borst vande siecken leggen. Dit gheschie-
dende / heeft den dupbel dooz desen
mensch

mensch seer vreeselijck gheroepen: **Neemt**
 wegh/ neemt wegh **BERNARDVS**: **W**ort
BERNARDE hoe ghewichtigh/ hoe verlost
 waer/ hoe onverdzagelijck sijn ghy my: door de
 Als hy dese ende dierghelijcke woorden reliquien
 en luttel tijt ghesproken hadde/ is den H. Ber-
 mensch een luttel tot stilte gheromen/ nardus.
 die sijn ooghen opendoende/ al oft hy upe
 menen swaeren slaep quam/ is dooz de
 barmherticheyde Godts verlost ende
 ghesupbert. Desen mensch/ siende dat
 hy soo ghebonden was/ ende van alle de
 religieusen omcinghelt/ heeft seer be-
 schaemt gheweest ende ghebzaeght/ wat
 hem ghebeurt was. Van die ure af heeft
 hy sijn oude ghesontheypde ende vol ber-
 standt/ dooz de verdiensten vanden H.
BERNARDVS/ wederom ghekegghen/ Hy en
 gheen ghedachtenisse hebbende wat hy vvisste niet
 inde raserij ghebaen oft gheseyt hadde. vvat hem
 Dese gheschiedenisse hebbe ick hier geschiedt
 verhaelt ter occasie van 't ghewijt vroot vvas.
 en den Aertsbisschop ghegeven/ al ist D'occa-
 saecken dat hier niet wel te passe en comt sie der
 dooz dien/ naer de doot van onsen Alder- verhae-
 eplighsten Vader gheschiedt is/ in't linghe
 naer-volghende Capittel sullen weder- deler hi-
 en op onse materie comen. storie.

CAPITTEL XVIII.

Hoe BERNARDVS door sijne benedictie veele menschen ende beesten gheneest.

De benedictie van BERNARDVS Denis niet alleenelijck aen de menschen / maer oock de beesten behulpelijck ghetweest / soo dat hy sijnen gast-weerder diewils bekeef / waerom dat hy hem niet en heeft gheseyt alser eenighe beesten sterben die tot onderhout ende nootdruft der arme ghegeben oft gherocht waeren. Van dier tijdt af heeft hy sijn ghetwijt / dooz 't welck / soo haest als aen de siecke beesten ghehangen wiert / sy gheneesden. 't selue hebben wy oock gesien / dat hy in andere Cloosters daer siecke beesten waeren / ghedaen heeft / niet van een ander daer toe versocht zijnde / maer haer eerst vermaenende / dat sy dooz sulcken middel de siecke beesten souden helpen.

Gheneest eenen kreupele. Op een plaetse Gaudum ghenacmt heeft BERNARDVS eens vernacht / hier was eenen kreupele mensch / die dooz sijne benedictie ende ghebeden / ghenesen is / want dooz de selue plaetse naert sommighe daghen wederom passerende / heb-

De beesten ghenesen door ghetwijt sout.

Gheneest eenen kreupele.

hebben hem sonder eenigh lesfel BERNARDVS sien bedancken van 't ver-
gheghen weldaet.

Inde selfste quartieren dooz een Doorp Gheneest
Algozries passerende / is dooz hem een eenen
vrouw ghebracht; op de welcke hy d'llen
sijn handt ghelept ende de benedictie ge- mench.
geuen hebbende / is cozt ghesont ghe-
worden. Ick hebbe ghesien dat dese den
man Godts van 't weldaet heeft comen
bedancken.

Verre ghelegen steden ende landen /
daer hy om den noot der Heylighe Kerc-
ke moeste reysen / hebben de cracht sijn-
ner heylighepdt oock gheboelt: Want in Gheneest
Groen-bladt een Casteel ghelegen on- eene lam-
tent de stadt Tolouse / was een kreupel me hãdt,
kindt met lamme handen ghebozen / het
welck dooz de verdiensten van eenen heyl-
ighen Martelaer sijn rechte leden ende
ghebruyck eender handt hadde ghekre-
gen: maer al oft 't kindt dooz de God-
delighe doozsichtichepdt ghewacht had-
de tot de comste van BERNARDVS / is
dooz sijn benedictie vande lammichepdt
der andere handt ghenesen.

Passerende dooz een stadt Caturciers
vnaemt ende gheleghen in Aquita-
nen / onder andere weldaeden daer ghe- Gheneest
maen / heeft hy eenen knecht des Bis- eenen
chops / die dooz een quetsure 't licht een- blinden,

D

der

der ooghe verlozen hadde / 't selue dooz
sijn benedictie wederom ghegeuen.

In 't quartier van Engolismen ende
een plaetse Castellate genoemt / naer dat
hy 't Hooghweerdigste Sacrificie der
Misse ghedaen hadde / heeft hy inde to-
genwoozdicheyt van Lambertus Bisschop
van Engolismen ende Gerardus Bisschop

Gheneest van Limoges / een kindt gheneesen seer ge-
een kreu- bzeckelijck ghebozen / wiens ellebogen
pel kindt ende knien op den nabel sijns buyck by-
seer vvo- een laghen / ende de voeten achter teghen
derlijck. 't rugh-been ; waer ober BERNARDVS

een Cruys ghemaecht heeft ende met
wondere lichticheyt / alle dese lidmaten
d'een vooz d'andere op sijne behoozelijcke
plaetse ghelept / hier naer 't kindt metten
handt nemende / heeft het opgheheben ende
de ix sonder eenigh beletsel dooz-gegaen
ende d'omstaenders hebben Godt Al-
machtigh bedanckt ouer sulcken groo-
ten weldaet dooz sijnen dienaer ghe-
daen.

S'anderdaeghs in 't Dorp Sinte Ger-
main ghenaemt heeft hy beele wonder-
wercken ghedaen. Alle de ghene die met
veele ghe- eenigh ghebzeck ghequele waeren / sijn
breken. by hem ghecomen / ende de cracht der
Heeren was in hem om die te gheneesen
onder allen wasser een blindt-ghebozen
kindt / oudt ontrent thien jaeren / het

...leek woer hem ghebracht zynde / heeft
...sijnen dingher gespoghen daer mede
...ooghen des kundts ghestreken / ende in
...naem IESV CHRISTI d'oogen open
...ghedaen.

CAPITTEL XIX.

...hoe BERNARDVS tot Constan-
...tien, Basel, Spiers, ende Franck-
...fort veele mirakelen heeft
...ghedaen.

...Als den man Godts in Hoogh-
...duytschlandt ghecomen was / heeft
...soo upnemende gaben ghehad van
...reken te ghenesen / dat hem met woerden
...met upt te spreken en is ; want sy heb-
...ghetuyght die by hem gheweest zyn
...cent de Stadt Constantien in een
...dorp Donighem ghenaeint / dat sy ghe-
... hebben op eenen dagh door sijn bene-
...die / elf blinden siende worden / thien
...rupel ghenesen / achtien manlike
...acht-gaende. Maer om dat het te lauck
...esen soude te verhaelen allen de mira-
...ken die hy in dese quartieren ghedaen
...heft / salmen de grooeste ende die op de
...maereste plaetsen geschiedt zyn / al-
... verhaelen.

...Als den man Godts tot Constantien
... 2 ...

...heeft
...mede
...in
...open
...ghedaen.
...heeft
...ghedaen.
...Bernar-
...dus doet
...veele mi-
...rakelen.
...manlike
...mirakelen
...al-

Hy ghe-
neest ee-
nen blind-
den.

gecomen was / soo heeft den Abt des
Cloosters Augiens ghe-naemt / eenen
sijnder dienaeren die blindt was by
BERNARDVM gesonden / die siende
ende wel te passe t'hups gecomen is.

Hy ghe-
neest
noch ee-
nen blind-
den ende
dooven.

Tot Hepteresim een plaetse niet verre
van daer ghelegen / was de saem sijnder
Heplicheydt oock gecomen / alwaer doo-
sijn benedictie eenen blindt-gebozen t'ge-
sicht ghekregeen heeft / ende den anderen
stom ende doof sijn ghehoor ende sprake

Ghe-
neest
dry di-
versche
Kranckē.

In de Stadt Basel als hy naer oude
manieren ghepredicht hadde / wierden
hoor hem dzy ghebzeckelijcke menschen
gebzacht / den eenen blindt / den anderen
stom / den derden kreupel ; dese / door sijn
gebeden / sijn alle dzy van haer ghebze-
genesen.

Ghe-
neest
een kindt
inde te-
ge-
voor-
dicheydt
des Key-
sers.

Als BERNARDVS tot Spylers ghe-
comen was / ende den Alderheplichsten
dienst der Wiffen inde tegenwoozdichey-
des Keyfers van Roomen ghedaen had-
de / is hy banden selven Keyser met in-
nighe Godtbyzuchticheyde naer sijn
gtest ghelept : onderweghen wiert hem
een manck kindt booz-gebzocht / biddende
de sijn benedictie daer ober te willen ge-
ven / d'welck gedaen hebende / heeft hem
kindt metter handt ghenomen ende op-
geheft / dat terstont sonder eenigh letsel
ghegaen heeft / een-iegheleijck dit sijn
heest

heeft Godt vooz 't weldaer dooz synen
maer ghedaen bedanckt.

In de Capelle des Bisschops der vooz
Stadt / daer den Keyser tegen
voordigh was / heeft desen man Godts
een blinde vrouw 't gesicht ghege
/ ende eenen kreupel van gheboozte
genesen.

Veele andere wonderheden ende mi-
rakelen heeft CHRISTVS hier dooz hem
daen / maer tot exempel salmen een daer
in begrepen zijn / verhaelen. Veele
ghebzeckelijcke kinderen wier-
dooz de handen banden Keyser self
BERNARDVS ghebzacht / die al-te-
amen haere lichaemelijcke volmaeck-
endte ende ghesondtheydt berkegghen.

Hier alleenelijck inde Stadt Spiers /
maer oock tot Franckfort een Stadt ge-
wesen in 't Bisdome van Mentz heeft
BERNARDVS in mirakelen te doen
gesteken ; want de siecke inwoon-
/ verstaen hebbende syn comste ende
by inde Kercke was / zijn met sulc-
menichte ghecomen om haer ghe-
theydt te krijghen / datter vooz hem

een plaetse en was om uyt de Kercke
gaen / soo dat den Keyser selfs hem met
in armen ontheldden ende soo bescherm-
van 't oberdzinghen des volckx. On-
veele die hier haere ghesonthept heb-
heeft

Gheneest
tvee
krancken
inde te-
gevoor-
dicheyde
des Key-
sers.

Den Key-
ser brégh
cleyne
ghebiec-
kelijcke
kinderen
by Ber-
nardus
ende

vvorden
genesen.

Tot
Franck-
fort ghe-
neest hy
veele
siecken.

ben ghekrege / was eenen vanden wel-
 bekenden treffelijcken man / die vanden
 handt Godts gheraecht was : desen heeft
 dooz goede vrienden ten lesten de teghen-
 woordicheydt van BERNARDVS ghe-
 noten / vanden welcken / naer een coep-
 ghebedt / is metter handt op-gheheft / en-
 de niet a leenelijck ghesont ghetworden /
 maer veel stercker ende vromer als te
 voren ; ende als de andere 't bedde daren
 hy op-ghelegen hadde / meynden toeghe-
 draghen / heeft eenen van die met BER-
 NARDVS waeren / met naeme Hugo den
 Archidiacken dier Stadt / teghen den
 genesen man gheseyt : Ghy en moet so
 ledich niet dooz-gaen / maer neemt u
 pack op ende wandelt : d'welck hy op
 syne schouderen nemende is toeghe-
 ghegaen / ende allen 't volck die dit sa-
 ghen hebben Godt van 't weldaet be-
 danckt.

CAPITTEL XX.

Hoe BERNARDVS tot Frankfort , Trier, ende Coulijns veele
 mirakelen ghedaen heeft.

BERNARDVS op dese plaetse noch
 nagen tijdt blijbende / wiert van
 een teghelijck besocht / die hooz groot

Hy ghe-
 neeft ee-
 nen ghe-
 raecten
 vande
 handt
 Godts.

KIII

28

re achten hem eens te moghen sien of
 peken. **T** ghebeurde datter veel volck
 booz de deure van sijn logiest was om
 hem te sien / ende onder allen wiert hier
 een kindt stom ende doof ghebozen met
 een leer aen de venster / daer den man
 bodrs van binnen was / ghebzacht / dat
 booz hem sijn sprake ende ghehoor ghe-
 bregen heeft.

Op de selve plaetse is booz hem een
 ghichtighe vrouwe seer vijke ende cer-
 haer ghebzacht / die aldaer haer oude ges-
 onthe ydt mederom ghekeven heeft / en-
 de sonder eenigh lesel naer hups ghe-
 gaen is / daer een-teghelijck af verblift
 is gheweest / sonderlinghe den knecht die
 haer hier ghebzacht hadde / hem laetende
 boozstaen dat hy van die goet werck me-
 de deelachtigh was.

Van Franckfort vertreckende booz een
 Dorp ghelegen op den Rhijn / Bob-
 bare ghenaeamt / heeft eenen ghichtighen
 mensch de comste van BERNARDVS
 verstaen / ende sijn selven doen draeghen
 op den wegh daer hy passeren moeste ;
 ende daer comende / heeft den krankken
 metter handt ghenomen / op-geheft / ende
 met een benedictie ghesont naer hups ge-
 fonden.

Op 'e selve jaer is hy tot Trier gheco-
 men / alwaer hem allen 't volck is te ge-
 moet

Hy ghe-
 ueest een
 stom en-
 de doof
 kindt.

Gheneest
 een gich-
 tighe
 vrouwe,

Gheneest
 eenen
 gichtigen
 man.

Gheneest
evve
blinde
gesulsters.

moet ghecomen/ by hem bzingende twee blinde ghesusters die over vier jaeren haer gesicht verlozen hadden; dese heeft hy elck een Cruspken ghemaect / ende soo 't ghesicht wederom ghegeven / hem met de reste volghende.

Gheneest
dry ver-
scheyde
krancken.

Inde hooft-kercke dier Stadt naer dat hy aen den Auaer vanden h. Apostel Petrus het Hooghweerdigh Sacrificie der Misse ghedaen hadde / is booz hem ghebracht eenen mancken die terstont recht ghegaen heeft / eenen blinden op den staenden doet ghenesen / ende een doode vrouwe seer haestelijck 't gehoor wederom ghekregen: dese vrouwe heeft nae-maels gheseyt dat sy inden slaep vermaent was om by den man Godts te gaen / door wiens weldaet sy haer gehoor soude krijghen.

Gheneest
eenen
mancken.

Tot Coullins een plaetse ghelegen in't quartier van Crier op de Moesel / die al daer inden Rhijn loopt / heeft BERNARDVS ghepassert / ende hem is nae-ghebracht eenen mancken in doecken ghewonden / die hy dede ontbinden / maer niemant der omstaenders wilden dat doen. Terstont hier naer heeft den mancken geroepen dat d'ingetrocken zinnen hande d'he begosten van selfs haer uyt te strecken / maer door hy proefden recht te gaen / het welcke hy te vozen niet doen en

hofte/soo dat hy in hun lieden tegenwooz-
dicheyde ghesont geworzen is.

CAPITTEL XXI.

Hoe hy veele mirakelen tot Ceulen
ghedaen heeft.

DEn man Godes gheheel Hooch-
duytslandt dooz veryst hebbende /
heeft in alle steden ende dorpen veele tee-
kenen snyder heyltcheydt achter-ghelae-
ten / en is ten lesten inde vermaerde stadt Tot
Ceulen ghecomen / alwaer hem groote Ceulen
verbedinghe van d'introonders is be- comende
wesen / die hy oock met veele goede merc- gheneest
ken gheholpen heeft: want int' Clooster eenen
van S. P. eters is eenen Keltigius / die kreupelē.
meerelijck snyder / eenen creupelen ganck
hadde / en dooz de benedictie van BER-
NARDVS ghenesen is / tot hedens
daeghs toe / den naeme van BERNAR-
DVS boerende.

Den Abt van t' selue Clooster Henri-
cus, heeft my ober sommighen tijdt ver- Gheneest
telt / dat sijne smaegherinne een seer Ede- een vrou-
le vrouwe / naer de doot haers mans / in vve van
een raserige is gheballen / alwaer sy rafernije.
langhen tijdt mede besmet snyder / is ten
lesten inde voornoemde stadt ter presentie
van BERNARDVS ghebzocht / die haer
ine

int' midden van t' volck de benedictie
heeft ghegeuen ende ghesont en wel te
passe/ naer huys ghesonden.

Gheneest
een doo-
ve doch-
ter.

Twoe treffelijcke lieden deser stadt/
sijn met haer dochter / die langhen tijdt
doof hadde ghemeeft/ by hem ghecomen/
segghende dat sy van jonckx af in een
nonne-Clooster ghewoont hadde en daer
haer ghehoor verlozen / soo dat sy nu lan-
ghen tijdt in dese ellende gheweest hadde
BERNARDVS heeft anders niet ghe-
daen als een cruys ober haer oozen ghe-
maecht ende terstont is sy hoorzende ghe-
worden.

Gheneest
een blin-
de vrou-
we.

Als hy met de boorzgaende ghenest-
ghe bestich was is daer een seer trffelij-
ke vrouwe woonachtich tot Ceulen by
hem ghecomen die ober byf jaeren haer
ghesicht verlozen hadde / ende veel ghelid-
aen de medecynnen verquist sonder eeni-
ghe hulpe : dese heeft hy door het teeken
des heyllich cruys / haer gesicht wederom
ghegheuen.

Gheneest
een creu-
pele
vrouwe.

BERNARDVS in S. Peeters Kercke sijn
debotte houwende / isser een ander siecke
vrouwe op een bedde by hem ghezocht /
wiens senuwen gekrompen waeren / soo
dat sy noch gaen noch staen en coste / maer
hy met dese ellendicheydt medelijden
hebbende / heeft haer van dese siecke
verlost ende gesont naer huys ghesonden.

Dyn daeghen lanck en heeft den man
Godts maer tot Ceulen ghebleven / op
de welcke Godt wonderre wercken dooz
hem ghedaen heeft: want sommighe die
by hem waeren/ hebben bemerckt/darter
op desen tijdt/tweelf creupel / dyn lamme/
dijf blinde / dyn stomme / en thien doobe
dooz sijn verdiensten en benedictie ghe-
sen sijn.

De mi-
raekelen
die hy
tot Ceulē
ghedaen
heeft.

CAPITTEL XXII.

Hoe hy tot Aken ende in't Landt
van Luyck veele miraekelen
doet.

NMer dat hy sijn affaiven tot Ceulen
ghedaen hadde / is naer Aken ghe-
rept ende heeft inde hoofte-kerck den
hoochweerdichsten dienst der **M**asse ghe-
daen/naer de **M**asse sijn dooz hem gebzocht
enen doouen ende vier blinde die al-te-
saemen/ eer hy wt de Kercke ginck/haere
volcomen sinnen / dooz sijn verdiensten/
banden hermhertighen Heer der Heeren/
verkreghen hebben.

Gheneest
enen
dooven
ende vier
blinde.

Ontrent den selben tijdt in't landt
van Luyck / boben veele wonderheden
die hy daer ghedaen heeft / sijn d'ooghen
van enen blinden / dooz sijn ghebede
open-ghedaen; desen en was niet alleene
lijck

Gheneest
enen
blinden.

Ijck blinde maer d'appelen van d'oo-
ghen waerē oock verstozen / BERNAR-
DVS hem met sijne ghebenedijde bing-
ren aenraekende / heeft haer lebendicheyt
ende d'appels der ooghen claericheyde
ghegeven / soo dat den blinden tescfont/
met groote blijchap / gheroepen heeft:
ick sien licht / ick sien menschen / en sijn
handen t' saemen-slaende heeft gheseyt/
al dansende : ick en sal van nu afaen
mijn voeten niet stoaten aen de steenen.

Gheheest
een stom
en doof
kindt,

Tot Camerijck naer dat hy den hooch-
weerdichste dienst der wissen inde hooft-
kercke ghedaen hadde / soo is daer een
kindt stom ende doof vooz hem gebacht/
dat hy ghenesen heeft / ende die daer hy
waeren / hebben e' kindt opgheheft / op
datmen het sien soude en hoozen spzeken/
daer een-teghelijck grootelijck af ver-
wondert was. Dit sijn / Godt-soekenden
leser / sommighe der wonderheden ende
mirakelen / die Godt dooz sijnen dienaar
in Hooch-duytsch-landt gedaen heeft/
ontallijcken meer snyder daer geschiedt/
maer om dat het niet te verdzietich en
sonde wesen / soo hebbe maer sommighe/
int' 19. 20. 21. 22. cappittel van desen
boeck/verhaelt.

CAPITTEL XXIII.

Hoe sijne heylicheydt in Hispanien bekent vvort daer hy nochtans noyt met t'lichaem gheweest is, en twee mirakelen doct.

Dheylicheydt van BERNARDVS was soo groot / datter Hispanien mede deelachtich af gheworzen is / daer hy nochtans noyt van sijn leuen / met t'lichaem gheweest hadde.

Want als hy / de kostelijcke vruchten van t'crups CHRISTI op beele plaetsen vergaederden / ende ay alle socht te bereyden soo ist gheschiedt dat hy sommit ghesonden heeft / om daer oock eenich profijt / ghelijck in andere landen / in den wyngaert des Heeren te doen / ende als sy daer comen waeren / isser eenen van hunlieden met name Albertus in een swaere siechte gheballen: t'ghebeurde dat den Abt des Cloosters / d'welck sy daer gheboudt hadden / naer Clarabaux in Franckrijck moeste reysen / en den siecken heeft hem door den Abt inde ghebeneden van BERNARDVS gherecommandeert; den Abt by BERNARDVS comende / heeft desen siecken in sijn ghebeden beho

Sijnen yuer int' verbreyde, der cere Gods

Seyne naer Hispanien Religieu- sen.

Eenen Religieus vvort daer siecks

Wort
door de
ghebeden
van Ber-
nardus
gene sen.

bevolen / die terstont sy seluen begheben
heeft tot t'ghebedt / en den siecken in
Hispanien is op de selfste ure / ghesont
gheworden / den Abt eenighen tijdt tot
Claravaux geweest sijnde / is naer hys
vertrocken en ten lepen in sijn Clooster
ghetomen / daer hy den boorzeyden Reli-
gieus ghesont en wel te pas he te ghe-
bonden / en ghebzaecht op wat manier en
tijdt hy sijne oude ghesontheitd betre-
ghen hadde / alles ondersoecht hebbende
de / heeft bevonden / dat hy op de selfste
ure als BERNARDVS booz hem int
gebedt was / is ghesont gheworden.

Eenen
Abt in
Hispanie
is sieck.

Men ghesien dat wy nu in Hispanien
comen sijn / soo sal oock verhaelen / t'wel-
daet dat den man Godys aen den Eer-
weerdichsten Heere Petrus Bisschop van
Astruien ghedaen heeft. Besen / eer hy
het hooch-verheben ampt des Bisschops
bedtende / was obersten van een Clooster /
alwaer hysulcken pijn int hooft ghetre-
ghen heeft / dat hy den last van vasten
ende andere Cloosterlycke costupmen
niet onderhouden en coste. Hy verstaende
de wonderere wercken ende miraekelen
die door BERNARDVS in beele lan-
den gheschieden / heeft in sijn seluen ghe-
dacht / oock eenich weldaet van hem te
bereyssen / en heeft eenen Religieus tot
Hispanien naer Claravaux in Franck-
ryck

rijk by BERNARDVS ghesonden / om Seynt e-
 van hem in dese sieckte geholpen te wor- nen Reli-
 den. Den Religieus naer een langhe rey- gieus by
 se is ten lesten by BERNARDVS ghe- Bernar-
 comen ende heeft de begheerte van synen us
 oversten te kennen ghegeven; naer dat Bernar-
 den Religieus hadde hoorzen spreken/ us geefe
 heeft hem syn laeken mutsken gheghe- hem sijn
 ven / en soo naer huys ghesonden. Co- mutsken
 mende in Hispanien / heeft dat aen synen
 oversten ghegeven / die r'selfste met groo-
 te eerbiedinghe op syn hooft geset heeft /
 en terstont / de cracht der heylicheydt hatt
 BERNARDVS gheboelende / is ghesont
 gheworden. Dit mirakel wiert het ghe- Den Abe
 heel landt verbreyt ende hy heeft r'muts- set dat
 ken van soo grooten meerde ghehouden / op sijn
 dat hy naemaels / Bisschop wesende / het hooft en
 selue in twee stucken ghesneden heeft / yvort ge-
 oen helfte mede-draeghende in syn ra- son.
 binet / en d'ander int' Clooster laetende / Bevvaert
 om dat r'selue van sulckenen grooten dat voof
 schadt / door syn absentie: niet en soude H. reli-
 berooft wesen. quien.

CAPITTEL XXIV.

Hoe BERNARDVS door den
gheest der profecijen voorseeet
de vervallinghe des Rijckx van
Portugael.

Den Koninck van Portugael Alphonfus hadde een stercke stadte vande Sarazijnen / Schalabim genaemt / met heel volckx belegert / ende gehoozt hebbende heel vande heylicheyde van BERNARDVS / die in Franckryck woonden / heeft een belofte ghebaen / is saecten hy dese stadte der Sarazijnen koste onder sijn macht brenghen / dat hy teeren van BERNARDVS een Clooster in sijn landt soude op-boutwen. Godt heeft sijne belofte ghehoort ende door de ghebeden van BERNARDVS / is de stadte verobert. Den Koninck om sijn belofte te vol-brenghen: heeft eenen brief aen BERNARDVS gheschreven dat hy hem Keltigiesen seijnden soude / om een Clooster te stichten. BERNARDVS heeft hem Keltigiesen met eenen brief ghesonden / wiengx inhoudt hier volghen en waer inne hy voorseeet een profecie die oer tachtentich jaer ten tijde van

Den Koninck van Portugael belegert een stadte.

Doot een belofte aen Bernardus. Wint de stadte.

Schrijft eenen brief aen Bernardus.

KIII
28

Philippus den tweeden Koninck van
Hispanien volbracht is / te weten dat sijn
rijck soo lanck staensoude / alst d'jaer
rijck incomen dat hy t' Clooster gaf /
ingeschepde soude blybē / d'welck Henri-
cus den oom van Sebastianus die in Afri-
ken ghestorben is / gheschepden heeft en-
de een partje daer van tot onderhoude
van eenen Edelman ghegeven. Desen
Koninck cozt daer naer ghestorben sijn
heeft den Koninck van Hispanien
Philippus den tweeden / t'rijck van Por-
tugael ghe-erst / wt-roepende d'oudt ghe-
sichte der Koninghen van Portugael.
D'inhoudt des briefts van BERNAR-
DVS is :

Bernar-
dus ant-
voort.

Henri-
cus
scheyt
t'goet vā
t'Cloo-
ster.

D'in-
houdt des
brief van
Bernar-
dus.

Aen den alder Catholijcksten en-
de Godt-vruchtighen Alphonfus Koninck
van Portugael, BERNARDVS van Cla-
vaux Abt geheetē, een weynich dat hy is.
Ghebenedijc sy Godt den Vader ons
Heere IESV CHRISTI, den Vader der
barmherticheden ende Godt aller vertroo-
tinghe, die u vertroost heeft in alle uwe
tribulaticn, als hy d'opspraeke der Sarazij-
nen van uwen hals ghenomen heeft. De
mueren van Iericho sijn ghevallen, en Ba-
bylon verwonnen, den Heere heeft te niet
ghedaen de stercken uwer vyanden, en
heeft sijn volck verheuen. D'welck voor
ghebeurden, hebbe ickt gheweten, door

De ver-
openbae-
ringhe die
hy ghe-
hadt
heeft.

Bidt voor den Koninck. d'openbaeringhe des gheests sonder eenich ghehoor van stemmen. Daerom hebben wy onse sielen bedruckt ende soo ick als mijne Religiösen hebben Godt ghebeden, om de victorie voor u, als gyliden waert vechtende: en om dat onse sonden u gheluck niet belet en hebben, sijn wy seer verblijgheweest. Ick hebbs daer by wel gheweten, de groote devotie die u beweeght heeft om een belofte te doen, van een Clooster te bouwen: daerom seynde u dese mijne kinderē, die ick van ionckx af met t'melck der Christelijcke leeringhe op-ghewoedt hebbe, ende aen u we hoocheydt bevelē, op dat sy de meyninghe uwer belofte mogen te vverck stellen; bouvvende dit Clooster, soo lanck alst op sijn gheheel ende ongheschiedt sal blijven, sal de eere uvs Rijckx niet vergaen, en als d'incomen sal ghescheyden vvorden, sal de croon van u ghescheyden vvorden. Hier mede vvensche dat u ende de doorluchtichste Koninghinne bevvaerden bevvaerder van allen, daer by ghebenedijgende u kindt, op dat ghy-lieden moecht sien kinderen der kinderen, bly vvescende met u besittinghen.

Sijne
 profecije
 van t'vallen
 des
 Ryckx.

Dit is den brief die BERNARDVS aen den Koninck van Portugael gheschreven heeft/waer wt claerlyck blijkt hoe dat hem Godt met den gheest der profecijen begaefte heeft.

CAPITTEL XXV.

Hoe hy veel miraekelen tot Clara-
vaux ende daer ontrent ghe-
daen heeft.

Wat eene wonderheden dat hy in
sijn vaederlandt ghebaen heeft en
moghen wy niet booz-by-gaen; en daer-
om is hy mischien meer als eenen pro-
pheet / om dat hy sijn eyghen vaeder-
landt met groote eere booz-comen is.

Henricus een man van hoogen staet est
officie int' hof vande Hertoch van Beye-
ren / hadde langhen tijdt met een ellen-
digh sieckte bevanghen gheweest / soo
dat hy half wtsinnich was / en in sijn li-
chaem iet leuens gheboelden / waer door
hy nacht noch dagh rusten en coste / noch
verroost worden / en scheen betoobert te
wesen. Hy hadde veel ghehoort van
BERNARDVS heylicheyde ende heeft
hem besocht tot Claravaux / om eenigen
troost te verkriggen / daer hy vanden heyl-
ighen man ghenesen wiert / en ghegeuen
heeft een manier hoe hy boozdaen leben
moeste / waer mede hy hem gesont naer
huys ghesonden heeft : wy hebben nae-
maels verstaen / dat hy met t' sijn te vze-
den

Gheneest
tot Cla-
ravaux
eenē siec-
ken.

den is/ende goede wercken seer toe-ghe-
daen / soo dat hy meer bekeert van ma-
nieren als sieckte/schijnt te wesen.

Daer is een doorp niet verre van Cla-
rabour gheleghen Messiens ghenacmt/
van hier hebbē sy eenē die t' waeter laep-
den by hem ghebracht/naer dat hy booz-
desen ghebeden hadde / heeft met synen
eyghen riem den buick des siecken ghe-
bonden/segghende dien soo lanck aen te
wilsen houwen/tot oat hy ghenesen sou-
de wesen/ende alsdan wederom-bringen.
Eer den tijdt van dyp weken booz-by-
was / is hy gesont getworden en heeft den
riem wederom ghebracht / hem groote-
lijck bedanckende van t'welbaet.

Door
synen
riem ge-
neest ee-
nen siec-
ken.

BERNARDVS eens gaende tot
syn Clooster is by hem ghebracht tot het
naeste doorp/ Mundibilla ghenoeemt/ ee-
nen ghichtighen mensch; hier heeft hy
een luttel stil ghestaen / een cozt ghebedt
ghesproken/den crancken aengheraecht/
en gheheelemael gesont naer hups ghe-
sonden / veel volckx die dit saeghen / en
hem te ghemoet ghetomen waeren/ heb-
ben met veele traenen den Heere der Hee-
ren bedanckt.

Gheneest
eenen
stom en
doof.

Op een ander reyse van hupten thups
comende/heeft booz de poozte des Cloo-
sters eenen stom en doof / hem verwacht
om hulpe te krijgen.BERNARDVS hee
ghe-

gebreck van desen mensch verstaen heb-
bende heeft op sijne vingheren gespogen/
de tonge ende oozen met t' spreekfel ghe-
raeckt / ende hem ghesont sonder eenich
letfel naer huys ghesonden. **Maleville**
is een doorp ontrent d'p uren gheleghen
van **Clarabaur** / alwaer den man **Godts** Gheneest
de lam-
micheyt.
ens passerende / heeft een lam dochter
den de benedictie ghegeuen / en sp is ter-
pont ghesont ghetworden.

Ontrent den seluen tijdt in die quar-
tieren op een **Casteel** / **Burdemons** ghe-
naemt / waeren twee sondaeten die van
BERNARDVS deughden ende hepl. Hy be-
vesticht
sijne mi-
rakelen
met een
andermi-
raekel.
ch. pot / t'saemenspraecten : den eenen en
hadde gheen vast gheloof inde miraeke-
len die **BERNARDVS** ghedaen hadde /
seggende: ist saeken dat hy die kinde kan
ghenesen / dan sal ick sijne wonderre werc-
ken ende mirakelen vastelijck gelooven /
t'kinde was doof en stom van ghebooz-
te. Sommtghe daeghen hier naer is den
man **Godts** op die plaetse ghepasseert /
en hy hem hebben sp dit kindt ghezocht /
hy heeft t'kinde de benedictie ghegeuen /
en terstont heeft dat sijn ghehoor ende
praecte gekreghen.

Tot **Kinsliers** een stadt van t'selue Gheneest
e enen
creupelē.
landt was een jonghman **Simon** ghe-
naemt die creupel was ; desen comende
hy **BERNARDVS** / heeft de benedictie

berepscht / en is terstont recht-gaende
ghetworden.

Tot Barre/een stad op de ribiere d'Al-
be en dzy mijlen van Clarabaur ghele-
ghen/sijn de goddelijcke wercken / dooz
den man Godts seer bekend ghetworden.

Want boben de ghene die toy niet neer-
stelijck en hebben doen ondersoecten/om

Hy ghe- dat onse curienschepdt dooz de menichte
neest der miraekelen en wonderheden ouer-

veele ge- wonnen wiert/ soo heeft hy hier creupelen
brecke- op diuersche reysen/dooz sijn ghebedt en

lijck de benedictie ghenesen ; twee blinde /

mensche siende ghemaectt; twee stomme ende

doobe / haer ghesicht ende ghehoor ghe-

geuen. Maer ontrent d'ander Barre op

de ribiere/de Sequame genaemt/is/dooz

sijn aenraken/eens blinden/siende;eenen

grytigen/ghenesen ; eenen creupelen ge-

bozen rechtgaende ghetworden.

CAPITTEL XXVI.

Hoe den Paus Eugenius in Vranck-
rijk comt, en BERNARDVS
met hem reyst, ende van veel mi-
raekelen die hy ghedaen heeft.

NMer dat sijn heylicheyt Eugenius
den derden / eerst Religieus van
Clara

Clavabant / hier naer Abt van S. Ana-
 stasius, ende van daer / Paus van Koo- Den Paus
 men bercofen is / heeft hy naer Franck- comt in
 rijk ghereyst / daer comende / heeft Franck-
 BERNARDVS hem / heel Franckrijk
 dooz vergheselschap en op alle plaetsen
 kreeg den man Godts sulckenen groo-
 ten toe-loop van t'volck en verscheyden
 crancken / soo dat t'ghebeurdt is / op ee- Bernar-
 men tijdt inde hoof-kercke / met t'hooch- dus ver-
 merdichste Sacrificie der Misse te ghesel-
 doen bestich (sijde daer den Paus oock schapt,
 teghenwoerdich was; dat naer de Misse hem.
 op hem ghecomen sijn / alle de ghene die
 met verscheyden cranckheden besmet
 waeren / om eenigen troost te verwerben / Hy ge-
 in sulcken menichee / dat den Paus self neest
 van t'volck overdzonghen wiert. veele
 siecken,

Van vele wondere wercken / die den
 man Godts int reysen met den Paus
 ghedaen heeft / sal ick twee / die ick seluer
 ghesien hebbe / verhaelen.

Tot Chalet (een doorp ghelegghen tus-
 schen t'Casteel Pouruges / en de reuere
 de Sequame) was een kindt ontrent
 tien-jaerich ende van sijn gheboorte af
 soo melaetsch en lam van lide-maeten /
 dat het sijn hoofd niet en coste buyghen / Gheneest
 ten sy van een ander gheruert. De moe- eenen
 der ende vanden hebben e' kindt op een melaet-
 marraffe aen den hoeck der straete / daer schen.

hy passeren moeste/ gheleet / BERNARDVS hier comende / heeft sijne benedictie daer ober ghegeuen / t'selue op-gheheft en bevolen te gaen / dat terstont op-ghestaen is / Godt lobende / en den man Godts soo lanck volgende tot dat hy t' bevolen heeft naer hups te gaen. Dan dit miraekel was een-teghelijck nte sonder groote reden verwonderz en verblijt / boven al t'kindes ionckste broederken/dat hē seer vzinelijck omhelst en gekust heeft. Vier iaeren naer dit/ist gheschiedt/ dat BERNARDVS dooz t' selue dozp passerden / en de moeder t' kindt vermaenden/om sijne heylighe boeten te kussen/ segghende : dit is den ghenen ble t'leuen aen u ghegeuen heeft.

Op t' selue iaer was t' Capittel Generael tot Cisteaux vergaerdert / alwaer den booznoemden Paus oock tegenwoordich gheimeest is. Ontrent den about als het capittel ghedaen was / is BERNARDVS naer sijn celleken ghegaen / alwaer een doof knechtken by hem gebzacht wiert (t' was een kindt wt de ghebuerte / dat/ ober sommighe iaeren de schapen wachtende / met een ouerstenelijcke bzeese behanghen wiert / en soo sijn ghehoorz be- looz) den man Godts heeft medelijden me t' kindt ghehadt / een ghebedt daer booz ghesproken / sijn handt op t' kindes hooft

hooft gheleet en ghebzaeght oft het hooz-
 den / dat met een wonderbaere Godt-
 vruchticheyde heeft gheantmoort: ick
 hooz/Heer ick hooz; dit is terstont t'ghe-
 heel Clooster door verbzept / en t' kinde
 is by den Paus en andere treffelijcke mā-
 nen / aldaer tegenmoordich int Clooster
 wesende ghezocht / die Godt van dit
 groot weldaet bedanckt hebben.

Gheneelt
 eenen
 dooven.

CAPITTEL XXVII.

Hoe BERNARDVS op sommighe
 plaetsen niet verre van Clarevaux
 yeele mirakelen ghedaen
 heeft.

O eenen sekeren tijdt / is den man
 Godts met veel andere Abten van
 onse heplighe Orden in't Clooster gheco-
 men Chair-lieu ghenaemt / ghelegen in't
 Bisdom van Bezanson: ontrent dit
 Clooster woonden eene weduwe die nu
 langhen tijdt soo kreupel gheweest had-
 de / dat sy niet gaen en koste; sy heeft haer
 op een karre by BERNARDVS doen
 vueren / die een cozt ghebedt hooz haer ge-
 sproken heeft / inden Naem Godts gese-
 ghent / op-geheft ende op de selbe ure ghe-
 sent naer huys ghesonden.

Gheneelt
 een creu-
 pele.

Inde Stadt van Treiers zijn door
 desers

Doet
veele mi-
raekelen.

desen ghetrouwen dienaer Godts / veele
mirakelen ende wonderheden ghedaen;
bande welcke / twee die inde teghentwooz-
diehepdt van Gaufridus Bisschop van
Langres / ende Henricus Bisschop van
Treciers geschiedt zijn / salmen verhae-
len.

Een krom-gaende dochterken wiert
van haere vrienden in 't huys vanden
Bisschop ghebracht / daer BERNAR-
DVS toegerden: veel volckx liep 't kinde
naer om te sien oft den man Godts daer
eenighe vermherticheydt mede hebben
soude. BERNARDVS 't dochterken
siende / heeft dat in sijne armen ghenom-
men / ghelijck wasch ghebronghen / ende
soo rechtledich ghemaect / datmen de
ploetse niet sien en koste daer 't krom-
ledich gheweest hadde; hier naer ist
vande vrienden op een tafel gheset / ende
allen d'omstaenders van 't mirakel ver-
wondert zijnde / hebben Godt daer voor
bedanckt. Dat 't dochterken noch leeft
(seyt den Schryver) hebbe ick verstaen
van de ghene die 't kennen.

Gheneest
een crom-
gaende
dochter.

Gheneest
een stom-
me doch-
ter.

Inde selve Stadt heeft een moeder
haer stomme dochter wiens tonghe ghe-
raecht was by den man Godts ghe-
brocht / die sijn handt op haer hooft ghe-
lept heeft / ende haeren monde open-ge-
daen / waer naer sy sonder eenigh ghe-
breck

heek ghesproken heeft.

Op een Doorp Donnament genaemt / Gheneest
in't selve Wisdom ghelegen / naer dat hy eenen
Wisse ghelesen hadde / heeft eenen vader blinden.
sijnen blinden sone booz hem ghebrocht.
BERNARDVS spoutwende op sijn vin-
gheren / heeft d'ooghen vanden jonghe-
linck daer mede bestreken / ende erstont
is hy siende gheworden.

Diet verre vande selve plaetse / by de
Stadt Argillters / naer dat hy Wisse Gheneest
ghelesen hadde / inde tegenwoordicheydt een man-
van heel Bozgers / isser een arme mancke ke vrou-
bedel aerse inde Kercke gecomen / ende vve.
booz't volck dzinghende / is ten lesten by
den man Godts gheraecht / om eenigen
troost van hem te verespichen / die haer
de benedictie ghegeven heeft / ende met
verwonderinghe van een-iegelijck ghe-
sont naer huyg ghesonden.

In't uytgaen der Stadt die Koisnat Gheneest
genaemt wort / is hem op eenen wagen eenen
tegen-gebrocht eenen gichtigen man die
soo mismaecht was / dat hy de doot self gichtigen
scheen te wesen. Naer dat BERNAR- man.
DVS hem de benedictie ghegeven hadde /
heeft bevolen dat hy vanden wagen sou-
de gaen / die terstont ghesont ende sonder
eenigh gebreck sijnen wagen naer huyg
gebolght heeft / tot verwonderinghe der
omstanders / ende groote eere Godts.

Op

Gheneest
eē manc-
ke vrou-
vve.

Op eenen anderen tijdt boozhy 't naeste
Casteel Bzene genaemt passerende / is
hem seer veel volckx te ghemoet geco-
men / alwaer hy in haere teghentwooz-
dicheydt een mancke vrouwe uyt de
Stadt comende aengheraecht ende gene-
sen heeft / die ick (seyt den Schryver)
hebbe ghesten den man Godts bedanc-
ken.

CAPITTEL XXVIII.

Hoe hy ontrent sijn Clooster veele
mirakelen ghedaen heeft.

Doet
veele mi-
rakelen
in sijn
Vader-
landt.

Al heeft BERNARDVS groote wott-
derheden in veele landen ghedaen /
nochtans in sijn Vaderlandt heeft hy
daer inne uyt-gesteken / ende alles te her-
haelen soude bykans onmogelijck wesen /
want behalven die hier boven beschre-
ven zyn / heeft noch menichte andere ge-
daen / daermen hier sommighe af ver-
haelen sal.

Gheneest
een blin-
de vrou-
vve.

In het Dorp by 't Casteel den Dyp-
hoeck genaemt / isser onder sijn Wisse een
vrouwe die ober thien iaeren blindt ge-
weest hadde / inde tegenwoozdicheydt van
een-iegelijck siende geworden.

In een Cloosterken daer de twee ri-
bieren de Bone ende Sequane by mal-

anderen comen / heeft BERNARDVS
 passe ghelesen / alwaer den Godtbzuch-
 ighen Graef Theobaldus ende andere
 treffelijcke Edel-lieden teghentwoordigh
 waeren; onder de Misse is daer een lam.^{Gheneest}
 me vrouw inde Kercke gebzocht / die hy ^{eē lamme}
 naer de Misse aenraekende ende ophef-^{vrouvve,}
 fende / heeft op de selve ure ghenesen ende
 ghesont naer huys gesonden / ende wy
 (sept den Schryber) hebben 't bedde
 daerse op gebzocht was inde Kercke sien
 liggen.

In't selve Bisdom by 't Casteel Jobt-
 lacum genaemt / passerende / is by hem
 en blinde vrouw gebzocht / alwaer een ^{Gheneest}
 luttel stil-staende ende hiddende / heeft ^{eē blinde}
 sijne handt op haer hooft ghelept / ende ^{vrouvve.}
 sy is siende geworzen; als d'omstaen-
 ders bemerkten dat de vrouwe siende
 was / heeft den eenen tot den anderen ge-
 roepen: Anna die siet / Anna die siet / ende
 verstant isser een groote menichte van
 volck by hem gecomen om dit wonder
 daer werck Godts te sien.

BERNARDVS hier in't midden van ^{Gheneest}
 t volck staende / heeft sijn selven al stille-^{enen}
 lens vertrocken / het welcke aenmerc-^{blinden.}
 ende eenen ionckman die blindt met een
 ooghen gebozen was / heeft hem naer-ge-
 volght ende achterhaelt / hem oormoede-
 lyck diddende om de benedictie / den man
 Godts

Godts heeftse hem ghegeven / ende van dien oogenblick af is hy wel-stende ghemorden.

Den man Godts comende op eenen sekeren tijdt tot Antistodozen inde Kercke der Religteusen daer 't lichaem vanden H. Germanus Bisschop rust / om te viden / heeft een innich gebedt gestort / ende

Gheneest als 't volcunt was is hem te gemoet gecomen een vrouwe cruppande op handen ende voeten / die den heylighen man ghebeden heeft haerder ghenadich te willen wesen.

BERNARDVS beweeght zijnde / heeft over haer 't teecken des heylighen Cruys ghemaect / metter handt ghenomen / op-geheft ende naer de Kercke ghesonden / op dat sy den voornoemden H. berlijder Germauus van 't verkregghen wel-daet soude bedancken.

Chablot is den naem van een Dorp alwaer een seer schoon groote Kercke teeren vanden heylighen Martinus gebouwt was / ende den gronde behoorden toe aen de Kercke van Turonen / daer 't lichaem vanden voorszreven heylighen rust. Den man Godts dooz dit Dorp passerende / heeft de ghemeente vooz hem een mancken jonghman ghebracht: BERNARDVS dit siende / heeft een tozt ghebedt gesproken / ende den ghebreckelijcken is terstont ghesesen / de ghemeente is met desen jongh-

Gheneest
eenen
mancken
jonghman.

KIII

28

jonghman inde Kercke vanden Hepligen
Martinus ghegaen / alwaer sy Godt be-
danckt hebben / om dat hy den gheest van
Martinus in BERNARDVS verwecke
hadde.

CAPITTEL XXIX.

Hoe BERNARDVS twee vwon-
dere vvercken, die hy doen soude
voorsien heeft, ende de selve daer
naer ghedaen.

Veele wonderheden ende mirakelen
die CHRISTVS onsen Salighmaker
door synen ghetrouwen ende beminden
dienaer ghedaen heeft / zijn hem in vi-
sioenen te voren verhoont geweest / ende
tot sommighe is hy door den gheest sel-
ver ghezeben / soo dat hy van selfs son-
der eynigh bidden sommighe van haere
gezecken ghenesen heeft / ende om niet
lanck besich te zijn met 't beschryben der
selver / salmen maer sommighe verhae-
len / vermaenende den Godts-dienstigen
leser niet verwondert te willen wesen
dat soo verholen wercken soo rozt be-
schreben worden / want (seyt den Schry-
ver) wy hebben sommighe sien geschie-
den met sulcken haesticheyt dat men 't soo
haest niet en soude kunnen verhaelen :
ende

De vwon-
dere ga-
ven daer;
Godt sij-
nen die-
naer me-
de vereck
heeft.

ende aenghesien datmen ghemejnelyck
sept / dat niet lichter en is als te seggen /
nochtans aen desen dienaer Godts was
't lichter dooz de gratie Godts / wondere
wercken te doen / als my is (de selbe nu
ghedaen) te verhaelen.

BERNARDVS op eenen tijdt gaende
upt sijn Clooster van Clarebauy / is hem
te ghemoet ghecomen eenen man met sijn
nen sone / ootmoedelyck biddende sijnen

NOTA. sone te willen ghenesen (hier moet den
Hy Godt-dienstighen Leser bemercken / dat
soeckt de hy in sijn Clooster niet gheerne eenighe
stilte sijn- wondere wercken ghedaen en heeft / om
der Reli- dat dooz den toe-loop van veel volckx / de
gieusen ruste der Religieusen niet en soude beno-
men worden / ende alsoo de Cloosterlycke
discipline met den goeden Regel vergaen)

Gheneest 't kindt was sot / berooft van sinnen /
een seer kreupel / doof ende stom ; d'welck op de
ghebrec- selfste ure / dooz de ghebeden van BER-
kelijk kindt. NARDVS berlost zijnde van alle ghe-
bzeck / hoorzen / sprack / wandelde ende
seer wijs sonder eenighe sotticheydt ghe-
worden is. Als den vader nu besich was
te gaen met dit kindt naer de Kercke van
Onse Liebe-Vrouwe om aldaer sijne
dancksegginghe te doen / soo vzaeghden
de Religieusen die by BERNARDVS
waeren / teghen hem / hoe dat 't moghe-
lyck was / dat soo veel ghebzeken in een
kindt

kinde kosten wesen: maer op hy antwoor-
 de; dat het een straffe Godts was ende
 quellinghe van boose gheesten: Want
 ik hebbe den boozleden nacht op dese
 plaetse ('t was by de riviere d'Albe
 daer 't kindt ghenesen wert) ghesten /
 dat my alsulcken kindt wiert booz ghes-
 bracht / dat den boosen gheest verliet en-
 de terstont sijne oude ghesontheyt kreegh
 met ghebruyck van alle sijne lidemaeten:
 daer by boeghden hy van 't selve visioen:
 Als ick een luttel op den selben wegh
 boozt ghegaen was / daer wy nu gaen by
 naeste Doorp / soo is booz my ghebracht
 een kreupel dochterken / d'welck den
 Heere recht ledich ghemaect heeft. Als
 de keltigieusen dit hoorde / waeren sy seer
 verwondert / met meerdere aendachtic-
 heyt het toecomende wonder werck oer-
 berpeysende als 't boozgaende. Wat isser
 opt eer werelt sulckx ghehoort / Sy sijn
 ghecomen op die plaetse / ende daer von-
 den sy een kreupel dochterken verwach-
 tende tot dat den man Godts soude pas-
 seeren / ende van haer (naer 'e segghen
 van BERNARDVS) doek verwacht.
 't is booz hem ghebracht van die het al-
 daer ghebracht hadden; den man Godts
 heeft het gebenedijt / en terstont ist recht-
 gaende ghetworden / ende daer naer Gods
 grootelijckx van 't welbaer bedanckt.

¶

CA.

Hy voor-
 fiet de
 ghene-
 linghe
 van twee
 crancke

Gheneekt
 een kreu-
 pel
 dochter

CAPITTEL XXX.

Hoe hy veele mirakelen ghedaen heeft die hy snachts te voren ghesien hadde, ende hoe in't voor-by gaen hy sommighe gheneest.

Bernardus gaet om peys te maecten.

Hy arbeeyt te vergeeffs.

Vorseyt een mirakel.

Sluyt den peys.

Het jaer daer naer is hy naer Landegres ghetrocken om te sliffen het geschil datter was tusschen den Bisschop ende Clergie dier Stadt : ende als hy eenen gheheelen dagh ghearbeyt hadde om 't selve te sliffen / nochtans verlozen moeyte ghedaen hadde / soo heeft hy 's anderdaghs ghereetschap ghemaect om te vertrecken / segghende teghen sijn medelikeusenen : Ick hebbe te nacht een visioen ghehad / dat ick naer de Kercke gtnck daer my ten kreupel vrouwe wiert booz-ghebrocht die ick gheneesden. Als BERNARDVS nu op sijn vertreck was / soo isser by hem eenen Bode ghecomen / bzaeghende oft hem noch eens soude gheleiben inde vergaderinghe te comen om den peys te maecten. Hy is ghegaen / ende heeft den peys buyten alle hope gesloten ; waer naer sy hem ghebeden hebben naer de Kercke te gaen vanden heylighen Mammert Martelaer / om het volck tot almoeffen te vertrecken / want

daer seer groote armoede onder de ghe-
 meyne Borghers was. Ter wijlen hy be-
 sich was met pzenen is (ghelijck hy booz,
 seyt hadde) booz hem een kreupelē vrou-
 we ghebrocht / die hy op staende boet ghe-
 neesden tot groote verwonderinghe van
 een-iegelijck / maer tot meerdere der
 ghene die 't selve ghesten hebben / d'welck
 haer te bozen wiert gheseyt dat gheschie-
 den soude.

In een Dorp ontrent Trier was een
 oudt Clooster Rutine ghenaemt / alwaer
 inde reghenwoozdicheydt van veele per-
 soonen heeft den Hooghweerdighsten
 dienst der Misse ghedaen: onder die Misse
 isser een kreupelē vrouwe inde Kercke ge-
 brocht; dese was ober langhe jaeren
 kruypende neffens d'aerde / ende en kost
 haer niet op-rechten / maer sy hadde twee
 cleyn crucken in haere handen behelpten
 haer selven daer mede. Dese / dooz de me-
 niche des volckx niet konnende gheraet-
 ken aen den Altaer by dē man Godts /
 is in't midden vande Kercke / onder allen
 't volck terstont ghenesen gheworden /
 Godt ende sijnen dienaar uptier herten
 lobende ende danckende; d'omstaender
 hebben om dit wonder werk seer verblift
 gheweest / ende dese crucken op den Al-
 taer by den man Godts ghebrocht. Van
 dit wonder werck (seyt den Schryber)

¶ 2

heeft

Gheneest
een kreu-
pele
vrouweGheneest
een kreu-
pele
vrouwe

Heeft den man Godts teghen ons beleden / dat hem den nacht te bozen vertoont is gheweest ; hem dochte inde selve kercke in't midden van 't volck onbekent af-sulcken vrouwe aen te raecken / ende booz-by gaende terstont de selve ghenesen te sien / syn selve verblpende dat hy niet be-kent en was gheworden.

Wort met hemelsch licht be-straelt, ende ge-neest vier siecken. **O**p den selven dagh heeft een hemelsch licht ober hem gheschenen / waer naer dooz sijne benedictie twee andere kreupel vrouwen genesen ende twee blinden haer ghesicht ghegeven heeft.

In't ghebedt ghevoelt de Goddelijcke graue. **I**s dickwils gheschiedt dat onder 't hidden den man Godts waerachtelijck de cracht Godts bekende ende gheboelden / maer de maniere op de welcke hy die ghewaer wiert en kost met gheen woorden upt-spreken / d'welck hy ons dickwils beleden heeft.

Somtijdes als hy sommitghe sijne benedictie ghegeven hadde en booz-by ghegaen was / heeft teghen ons gheseyt dat sy ghesont gheworden waeren / ende eenighe die dit hoorden wederom-gaende / bevonden ghelijck het gheseyt was.

Gheneest eenē dooven in't voor-by gaen. **O**p eenen sekeren tijdt is hy ghecomen upt de Stadt Basel ghelegen in Hoogh-duytschlandt op den Rhijn / en als hy nu een luttel tijds ghegaen hadde / heeft eenen dooven de benedictie ghegeven ende

is booz-by ghegaen. BERNARDVS
 een luttel weeghs booz-by gaende / heeft
 Alexander van Ceulen gheroepen / seg-
 gende : Keert wederom / ende verneemt
 oft dien man hoort. Hy is ghegaen / ende
 heeft den man hoorzende ghebonden.

Van ghelijcken op den selven dagh /
 als hy de benedictie over eenen blinden
 hadde ghegeken ende booz-by ghegaen
 was / is den blinden siende ghetozden /
 ende den booznoemden Alexander weder-
 ghekeert om te sien oft den blinden sijn
 ghesicht verkregghen hadde / die hy siende
 bevonden heeft.

Gheneest
 eenen
 blinden
 in't voor-
 by gaen.

CAPITTEL XXXI.

Hoe hy in't voor-by gaen eenen
 blinden gheneest, door een mira-
 kel eenen peys maect, ende hoe
 hy noch eenen doovē ende eenen
 blinden gheneest.

In't Bisdom van Constantien by 't Ca-
 steel Freiburg genaemt / naer dat hy
 eenen blinden de handt op 't hooft gelept
 hadde / is wegh-ghegaen / ende heeft ee-
 nen wederom gesonden om te vernemen
 waeter af was / die hem siende ghebon-
 den heeft, d'welck hy met twee andere
 blinden

Gheneest
 dry blinden
 in't
 voor by
 gaen.

blinden / in't Dorp Colen ghenaemt by
het Clooster Brun-billare oock ghedaen
heeft / die dooz de cracht sinder benedictie
ghenesen sijn.

In't Bisdom van Senonen en Stadt
Florentten ghenaemt / is booz den man
Godts een doobe vrouwe ghezocht / op
de welke hy sijn handt leggende / heeft
haer ghezoeght oft sy hoorzen ; die hot
ende onbehanghen (ghelijck sulcken
menschen doen) heeft gheantwoort dat
sy noch niet en hoorzen / ende alsoo is sy
naer hys ghegaen. Sanderdaeghs
smorghens van haer niet vernemende /
heeftse ontboden / die ghecomen is ende
alsoo haer ghehoor wederom-ghekregen /
Godt ende sijnen dienaer booz 't weldaet
bedanckende.

Hy reys
met den
Aartsbis-
schop van
Metz.

't gheschieden op eenen sekeren tijde
dat den man Godts vertroock upt de
Stadt Metz / ende datter naer ghe-
woonte veel volck hem upt-geleyt dede /
onder de welke den principaelsten was
haeren Bisschop Stephanus ende sijnen
broeder Rainaldus Graef van Barre.
Onderweghen soe verhaelden den Bis-
schop aen BERNARDVS 't gheschil dat-
ter was tusschen den Gouverneur van de
Stadt ende de Ghemeente / biddende
hem den peys te willen maecten. BER-
NARDVS heeft den Gouverneur (die
hem

Gheschil
tusschen
den gou-
verneur
ende ghe-
meente.

hem oock bergheselschapten) van accoozt
 enghesproken / maer hy en wilden nie-
 berg naer hoozen / ende terwylen dat hy
 liffich was met den Gouverneur te spres-
 ken / is booz hem van ander volck eenen
 dooben mensch ghebzocht / biddende om
 sijne hulpe. BERNARDVS met den p.
 der des gheloofs ontsteken zijnde (ghe-
 lijck ondertusschen om wettelijcke re-
 den eenighe boven-natuerelijcke bree-
 deyt uyt sijn aensicht scheen) hem kee-
 rende tot den Gouverneur / heeft gheseyt:
 Ghy wepghert ons te hoozen / die ter-
 stont in u teghentwoozdicheydt eenen doo-
 ven sal doen hoozen / hter naer heeft hy
 sijn handt op den dooben ghelept / sijnen
 vingher inde ooze vanden dooben ghes-
 ten / ende hy is terstont hoozende ghe-
 worden; den Gouverneur dit siende / is
 met groote breefe bebanghen gheweest /
 ende heeft den man Godts te voet ghe-
 vallen / biddende hem sijne hertneckicheyt
 te willen vergheben / dat BERNARDVS
 seer gheerne ghedaen heeft / midts dat hy
 den peys met de Ghemeynte maecten
 soude / dat alsoo gheschiedt is.

Dasserende op eenen sekeren tijdt dooz
 een Stadt Vrene ghevaemt / heeft hy op
 de straete een arme blinde vrouw ghesien /
 dese een luttel bestende / ende sy naer ghe-
 moonte een almoeffe bereyschende / heeft

¶ 4 haer

Door een
 mirakel
 beveeght
 hy den
 gouver-
 neur.

Gheneest
 eenen
 dooven.

Den peys
 vort ge-
 maeckt.

Gheueft
een blij-
de.

haer gheseyt: Ghy bidt om gelde/mare
Godt sal u't ghesicht wederom gheuen/
ende haer aen raeckende heeft d ooghe
opengedaen/est sy heeft het gesicht we-
rom ghecregen/die 't selve welbaet ghe-
boelende / heeft niet min van dese groote
bermherticheyt als van 't onghewoone-
lijck lichte verwondert gheueft.

CAPITTEL XXXII.

Hoe hy eenen creupelen ghenesea
heeft en op alle plaetsen onbe-
kent soeckt te sijn.

Bernar-
dus visi-
teert de
Cloosters.

In't Bisdom van Kelms is een Cloo-
ster ghesticht van onse Orden Ignar-
cum ghenamt / als hy t'elue op eenen
sekeren tijdt giuck visiteren heeft hem
vergheselschapt den treffelijcken ende
Godt-bzuchtighen man Samson Aerts-
bisschop van Kelms. Op den waegh/daer
sy passeerden/was eenen armen creupe-
len man / die een aelmoesse ghecreghen
heeft van eenen Religieus: BERNAR-
DVS den man booz-by ghereden sijnde/
heeft den waeghen doen stille staen / hem
omghekeert en een luttel tijdt den seluen
aen siende / heeft van d'om staenders ghe-
vraeght/wat ghebzeck hy hadde / en be-
hoelt

Op den
vveghe
comt hem
eenen
kreupelen
seghen.

wolen datmen den man by hem soude
 brenghen; d'omstaenders meuende dat
 hy hem een meerdere aelmoesse wilde
 gheuen hebben gheseyt: Mijn eerweerd-
 lich heer / t'is enen creupelen man hy
 kan hem niet voeren / wy sullen hem
 by u Ferweerdicheyde brenghen; BER-
 NARDVS antwoorde: neemt hem op en
 brengh hem by my: inden eersten heb-
 ben sy op malcanderen met verwonde-
 ringhe staen sien / niet wetende wat
 BERNARDVS doen wilde; ten les-
 ten hem kennende / hebben teghen mal-
 canderen gheseyt: t'is den Abt van Cla-
 rabaux / en terstont sal hy desen ghene-
 sen (hier moet den Godtruchtighen leser
 bemercken dat BERNARDVS vooz een
 maniere hadde / om dooz alle plaetsen
 onbekent te passeren / te verbieden aen
 sijne dienaeren / dat sy teghen niemant
 die sij aenspraeken seggen souden / wie hy
 was / ofte van hem een woordt vermae-
 nen / maer als ghebzaeght wiert / wie
 daer passerden / dat sy segghen souden /
 dat t'Religieusen van Clarabaux waeren
 ende noemen een bande Religieusen die
 hem vergheselschapten) d'omstaenders
 hebben den creupelen op-ghenomen en-
 de by hem ghebzocht / die; / allebeyde sijne
 handen op t'hoofte banden creupelen leg-
 ghende / heeft sijn ooghen naer den hemel
 ghe-

Hy en
 vilt op
 de vvegh
 niet be-
 kent sijn.

Gheneest
eenen
creupelē.

gheslaeghen / een cozt ghebedt ghespro-
ken / den creupelen man gheboden nedre-
te-setten ende wandelen; hy antwoorde:
Ick en can niet om dat ick creupel ben;
Hier op heeft BERNARDVS gesept: ick
bebele u inden naem des Heeren en sijne
macht / dat ghy gaet ende ghesont sijt;
van die ure af en sonder meer te seggen/
ix den creupelen ghenesen / recht naer
hups ghegaen / verwondert en verbaest
sijnde van t'ghene hem gheschiedt was.
Dooz die weldaet hebben allen de ghe-
bueren en d'omstaenders Godt ghe-
looft ende bedanckt; soo dat tot hedens
daeghs toe / die plaetse noch ghetoont
wozt daer alsulcken wonderbaer ende
groot werck ghedaen was / daer eenen
ouden creupelen man met t'lichaem ver-
storven bande voeten af tot aen de nie-
ren toe / ende boozts sijne ander litmae-
ten niet en koste rueren / als hy om een
aelmoesse bidden / sijne volcomen ghe-
sontghedt ghekregen heeft. Dit is de
leste reyse dat den man Godts int Bis-
dom van Keimx gheweest is want dit
wonder werck ix gheschiedt een taer booz
sijn doot.

De plaet-
se daer
dit ghe-
schiecht is
seer ver-
maert
gebleven.

CAPITTEL XXXIII.

Hoe BERNARDVS sinen vingher
in een coperen becken druckt
en de ghedaente van sinen vin-
gher daer blijft in-staen,

NOTA.

Dese volghende Capittelen van
dit boeck sijn ghetrocken wt de
Schriften van Angelus Manri-
quez ende Chrysostramus Henri-
quez twee seer treffelijcke
Schryfbers.

De Koninghinne van Sweden had
de van BERNARDVS eenighe Re-
ligieusen bereyscht om in haer landt
enighe Cloosters sinder Orden te stich-
ten. Sy heeft sommighe van sijne Reli-
gieusen soo priesters als conuersen daer
in ghesonden: maer eerse betrocken/
die hebben sy seer droebich getweest om datse
so verre wt haer landt moesten trecken/
om de barbarische ende onghetemde
menschen de Christelijcke Catolijcke lee-
ringhe in-te-planten; ende oversulckx
nocht althit souden beroofte wesen / vande
te-

De Ko-
ninginne
van Swe-
den wilt
een Cloo-
ster stich-
ten.
Bernar-
dus seynt
haer Re-
ligieusen.

Sy en teghentwoordicheydt haerder alderlefs-
 gaen niet **ten Daeder / biddende hem seer ootmoe-**
 gheerne, **delijck dat sy thyns souden moghen blyf-**
ben. BERNARDVS antwoerden haer:
wat is dat alderlefsste Woeders? & wat
doet ghy lieden & waerom bedruckte u
lieden sielen / met onredelijcke traenen
Vermaet en ghebeden? volghe ick hier in meer
haer om mynen wil als den wille Godts / aen den
 se gaen. **welcken wy onderdaenich wesen moe-**
ten: (dit was te doen Godt-bzuchtighen
leser inde camer daer de kleederen ende
huystraet was die sy moesten mede boe-
ren ende onder allen een koperen becken)
en om haer te thoonen dat het den wille
Godts was dese reyse t'aenbeerden / heeft
het becken opgenomen en synen vingher
op den grondt gheleet / segghende: siet dit
sal u lieden een teecken wesen / dat ghy-
lieden vanden gheest Godts ghesonden
 Beve- **sijt, en hier mede heeft synen vingher int**
 stich sijn **coper ghedrukt / soo dat de ghebaente**
 vvoorden **daer in is blyben staen al oft het maer**
 met een **wasch gheweest waere / tot ghetuyghe-**
 mirackel, **nisse van dit mirackel ende eentighe**
memorie wort t'selue becken seer neet-
stelijck bewaert. Maer t'mirackel de tre-
ligteusen stende dat haer reyse van Godt
gheschickt was / hebben haere droefheyt
in blyschap verandert / en sijn naer dese
verre landen vertrocken.

CAPITTEL XXXIV.

Hoe hy eenen vande doot ver-
vveekt die hem te voren meyn-
de te doorschieten.

TEr wijlen dat den man Godts be-
sich was met t'Gyps **CHRISTI** in
sijdom van Constans te pzeken/ ist ge-
siedt dat onder allen eenen seer trefte. Hy pre-
diken weerdet-lycken man sijn ser. dickt om
moen heeft ghehoort / in d'welck hy soo t'heylich
vveeght is geworden / dat hy daer naer landt te
vinden man Godts ghegaen is ende heeft vvinen.
geseyt: **Mijn** heer dat ick niet verbeert Daer
waere / bande mantere die in u leden vvoert ee-
vinden is / te weten / dat ghyliden als gy nen tref-
vinnighe Religiösen ontfanghen hebt / de felijken
vvee sonder onderschepdt in verre lan- man doot
den sepnde / ick soude terstont u leden sijn ser-
vven aenbeerden. **BERNADVS** dit hoo- beker xij
vnde / heeft hem gheseyt : ick en sal u op
vveen conditie aenbeerden ; maer dit be-
vvee ick u / ist dat ghy Religiös van
Clarabay wort / gy aldaer sult sterben.
Als hy dese woorden van d' man Godts
ghehoort hadde / heeft sijne werelijcke
vvelusten verlaeten ende een Religiös
vinden aenbeert en is naemaels den tael- Wort Re.
van **BERNARDVS** ghemorden om ligicus,
dat

dat hy int francoys en duyts seer erba-
 ren was. Een der knechte die eenen pyl-
 schutter was van desen man hoorde dat
 synen meester wilden de werelde verlae-
 ten is soo op den man Godts bergramt
 ghetworden / dat hy hem meynden met
 eenen pyl te dooz-schieten : maer den
 Enghel Godts heeft hem soo gheslae-
 ghen dat hy achter ober-rugh doot ghe-
 ballen is. Van dese soo onberstenelijcke
 doot / heeft Henricus seer verbaest ghe-
 weest/besunderlijck om dat hy in eenen
 guaden staet ghestorben was ; maer wel
 kennende de heylicheydt ende groote
 macht vanden man Godts / is hem te
 boet gheballen / ootmoedichlijck bidden
 de desen ellendighen wt de clautwen des
 dupbels te verlossen ende vander doot
 te verwecken. BERNARDVS medelijden
 hebbende / soo met de droefheyt vanden
 eenen als met den ellendighen staet van
 den anderen ; heeft met ghehoorche
 knien ende veel traenen Godt ghebeden
 en terstont desen mensch vander doot
 verweckt. Soo haest als hy verweckt
 was / is vooz de voeten van synen
 verwecker gheballen / en heeft hem ge-
 beden met veel suchtens / dat hy int
 Clooster vooz leeken-broeder sonde me-
 ghen ontfanghen worden : den H. man
 heeft gheantwoort: ick wete wel dat ghy
 boofst

Bernar-
 dus vvort
 ghe
 dreghet.

De straf-
 fe vande
 dregher.

De mee-
 ster bidt
 voor den
 dooden.

Bernar-
 dus ver-
 vveckt
 hem vā.
 der doot.

hoofsch van natuer sijt en seer onghesonden van manieren / oversulckx en soudt ghy onder de Keligteusen niet geelijcken; maer ick begheere / dat ghy met de veste ouer Zee naer t'heplich landt wilt gaen en tegen de Sarazijnen bechten / op dat ghy haest een eynde soudt hebben: hy heeft dit ghedaen en indem slych is hy ghebleven.

CAPITTEL XXXV.

Hoe tot Spiers in Hooch-duytschlandt, ende tot Affleghem in Nederlandt, twee Belden van onse lieve Vrouwe die hem ghegroet hebben, en van CHRISTVS omhelst voort bewaert worden.

Op den tijdt als BERNARDVS tot Spiers in Hooch-duytschlandt was / heeft hy veele mirackelen ghedaen / in tempelen hy daer was / is den hoochberheuen Feestdagh van Kersmisse aenstaende gheweest / die hy aldaer met grooten toe-loop van volck ghebiert heeft / naer de Diffe eenighe mirackelen doende.

Op den seluen dagh heeft hy onse lieve Vrouwe inde Hoofst-kerck ghebeden ende onder

Op
Kerstdag
doet hy
mirackelen.

onder allen heeft hy onse lieue Vrouwe
 dooz haer beldt met dese woorden d'ij-
 mael ghegroet: O Clemens, ô Pia, ô dulcis
 Virgo Maria. En als hy de leste groetenisse
 gedaen hadde/heeft i' beldt hem in bezom
 ghegroet seggende: Salve BERNARDE.
 En om dit altydt de nae-eomelingen
 bekent te maecken / sijn in dese Kercke op
 de plaetse daer dit gheschiedt is / d'ij
 ronde ringhen ghetrocken / alwaer de bo-
 venschzeben d'ij groetenissen in-ghehou-
 wen sijn. Dese woorden sijn de leste van
 den Salve Regina, die van dier tydt af
 dooz onse moeder de H. Kercke daer hy
 gheboeght sijn / want te bozen was den
 Salve Regina wt als men gheseyt hadde:
 Nobis post hoc exilium ostende.

Tot
 Spiers
 vvort
 hy van
 een steen
 beldt
 gegroet.

Hy cōt
 tot Affle-
 gen in
 neder-
 landt.

Ter wplen dat BERNARDVS
 besich was met nederlandt te dooz rep-
 sen heeft hy int vooz hy gaen i' Clooster
 van Afflighen / int landt van Hest en
 twee mijlen vande stadt Vendermonde
 gheleghen / besocht / en vooz de Religieu-
 sen een sermoon ghedaen om haer te be-
 wegghen tot i' aenbeerden de manieren
 ende onderhoudinghe van Cisteaux.
 Maer de religieusen die seer heyligh van
 leuen waeren / en hebben haer oude on-
 derhoudinghen niet willen verlaeten om
 nentwe i' aenbeerden. Ende als hy nu
 van daer wilden vertrecken / is hy eers
 tude

inde pandt ghegaen daer een beldt van
 onse lieue **M**outwe van rauender steen
 ghemaeckt/ hebbende een cleyn kindeken
 in haeren arm/ om-hoogh tegen dē muer
 stont; dooz dit beldt heeft hy onse lieue
Moutwe seer hertelijck ghegroet seggen-
 de: **A**ve **M**ARIA; t' beldt heeft hem terstont
 gheantwoozdt: **S**alve **B**ERNARDE. Tot
 rene eeuwighen memorie van dese groete-
 nisse/ is de selfste in vergulde letteren te-
 ghehen d'aerde op de plaetse daer het ghe-
 schiedt is/ wt-ghedruckt. Dit beldt is
 inde leste beroerten van t'landt dooz ee-
 nen fiel af-ghesmeten / meynende t' selue
 houdt te wesen om hier te stoken. Wande
 stucken sijn twee andere ghesneden/ waer
 van een tot afflegghem bewaert wort / en
 vander vanden **P**rioz des selfs **C**looster
 aende **P**aters **J**esuiten tot **B**russelen ge-
 gheben.

Den **E**ertweerdighen **A**bt **M**edardus
 ghetuyghet; dat hy **B**ERNARDVS eens
 heeft binden bidden alleen inde stercke/
 in ter wijlen hy neder-lagh vooz den **A**u-
 taer soo beropenbaerden hem op d'aerde
 een **C**ruys daer onsen lieuen **H**eeve aen-
 hanghden/ dit heeft den man **G**odts met
 groote devotie aen-beden ende ghehust /
 inde 't beldt **G**odts dat aen 't **C**ruys
 vast was/ heeft sijne armen van t'cruys
 ghedaen en desen heplighen man ont-
 helst.

Tot affli-
 gē vvort;
 hy ghe-
 groet vā
 een flee-
 nē beldt,

Wort vā
 Christus
 onthelst.

helt. **D**'welck den boozsejden Abt siende
is seer verwondert ghemeeft / en stille-
ken door ghegaen om den man Godts
in sijne Godt-vzuchticheydt geen sooz-
nisse te doen. Hier van heeft Philotheus
een oude / Godt-vzuchtich en gheleerde
schryber de nac-bolghende dichten in't
latijn beschreven.

Hy knielden voor een Cruys vvaer aen dat hong' ghesnedon
Des saelichmaekers Beeld' voor ons de doot geleden:

En siende hoe sijn borst door-boort en open stont

Sijn handen al-te bey, sijn voeten gansch doorvont ;

Hy vvierter in bedroeft, en storten eenen reghen
Van traenen met ghesucht, die selve sou bevegghen

Het vvilt en vreet ghediert. Godts Soon, onnoosel lam

Dat tot ons troost alleen hier inde vverelt quam,

Ons vreucht, ons saelicheydt, die voor ons hebt vergotten

V bloet, ghelijck een stroom vvt uwe borst gheschoten

O vvat een gunst is dat, die ghy de menschen thoont

Die van soo vrede doot u niet en hebt verschoont.

O dat ick deser ur' de pijnen mochte lijden

Die ghy onnoosel lam hebt in voorleden tijden

Hier voor den mensch alleen verduldich vvt - ghestaen

Die nochtans met den mensch gheen sonden hadt gedaen

K'heb van t'verboden fruyt, niet ghy O Heere geten

Ghy leet nochtans de straf, voor my aen i' Cruys gesmeten.

O aerde vveent met my, ghy hemels Zee en lucht.

Vvilt over ons misdaet nu suchten, sucht op sucht.

En siet ! ter vvyl hy vveent, het beeld' van t' cruys getoghen.

Comt met een soete bant hem om den hals ghevloghen.

Godt vvilde dat sijn beeld' hem liefde thoonen son

Die door een vveder liefd' voor Godt hier lijden vvoor
 so machrich vvoor Godts hande, soo vvoor oock de krachtē
 der liefde, in sijn siel. Waer door dat hy verachten
 Al dat verganckelijck vvoor was. Om in der Eeuwicheydt
 Te Branden in de liefd' tot Godt sijn saelicheydt.

CAPITTEL XXXVI.

Hoe dat een steenen beldt der
 moeder Godts hem soghte drinc-
 ken en t'kindeken IESVS in han-
 den ghegeven heeft.

De Kercke van den heplighen Verol-
 lus, geleghen op de rebiere de Sequame
 trent de Stadt Chastillon int Bisdom
 van Langres in Franckryck was een
 onse lieue Vrouwen beldt seer oudt ende
 an een seghelijck in groote tweerde ghe-
 vonden. Op eenen sekeren tijdt is BER-
 NARDVS in dese Kercke vvoor dit beldt
 vvoor men bidden. Als hy nu eenighen tijdt
 vvoorbeden hadde / heeft t'beldt van onse
 Vrouw t'kindeke dat sy op haerē arm
 hadde / aen BERNARDVS ghegheuen/
 seggende : BERNARDE neemt mijn
 vvoor den verlosser van de gheheele we-
 rldt; daer en bouen / buyten alle natue-
 lijcke kracht / al of hy den natuerelijc-
 ken Broeder van CHRISTVS gheweest
 hadde

Bernar-
 dus comt
 inde
 Kerck
 vanden
 H. Verol-
 lus.

T'beldt
 geeft hē
 t'kinde kē
 Iesus.

hadde / heeft t'heldt van onse lieue
 Vrouw de handt aende borste ghestellen /
 en dyp druppelen van haer sogh inden
 mont van BERNARDVS ghesproten.
 Daer dat hy dit gheproeft hadde / is sulc-
 ken wt-nemende lief-hebber van CHRI-
 STVS ende MARIA gheweest / dat sijne
 schriften by naer anders nieberg af vol
 sijn / als van CHRISTVS en MARIA dit is
 de ghetuyghenisse vanden hoochtwee-
 dichsten Heer Edmundus de Cruce Ge-
 nerael der H. Orden van Cisteaux / die
 Franciscus Bivarius lib. 1. BERNARDI
 vendicati §. 5. in't licht ghebrocht heeft.
 Waer af inde oude Missalen van onse
 Ordre gheschreuen staet dit nae-bolghende
 de dicht.

T'geeft
 hē sogh
 te drinc-
 ken,

Seer ou-
 de ghe-
 tuygenis-
 sen van
 dit mi-
 raekel.

*Gelijck int blauwe ghevelst, den schoonen vvelck
 de vvelck
 Nu noch gespiekelt is van Innoos witte melck
 In glans te boven gaet de vveghen al-te-gader;
 Soogaet te boven oock d'orden van onsen vader
 De oordens al-gelijck: die vut Godts Moeders borst
 Het melck eens ghesoghen heeft, vvaer naer
 hadde dorst.*

Op t'Casteel van Castillon is onse
 sommighe taeren een seer oude onse lieue
 Vrouw heldt gebonden / met d'opscijf
 van dese nae-bolghende woorzen
 Francois:
 BERNARDE, mijnen seer beminden capellan

Neemt, vrt mijne handen

den soeten IESVS Saelich. maecker des vvereldis.

CAPITTEL XXXVII.

Hoe hy twee vvolven doet onver-
roerelijck staen en eenen dooden
verweckt.

BERNARDVS op eenen sekeren tijdt
Dreysende om den peps tusschen twee
Grauen te maeken / heeft onder wegghen
twee woluen te ghemoet ghecomen / die
seer vreeselijck quaemen aengheloopen;
welck dat hy hem was / wilden gaen
loopen en den man Godts ouer eenen
kant helpen / om de woluen te blieden.

Maer BERNARDVS ontsteken sijnde
met een waerachtighe liefde / en seer ber-
uerckt int geloof / heeft rperijckel soo seer
niet versmaet als afghekeert / segghende:
Laet ons gherust inden Naem CHRISTI
doortgaen / d'welck sy op t'woorde van
desen man ghedaen hebben / maer soo sy
by de woluen waeren / hebben sy al-te-
saemen verbaest gheweest / en sijn t'sae-
men by den man Godts gheblucht den
einen vatten hem met sijnen keubel / den
anderen aen de cleederen / al oft sy onder
hem schuplende / van de woluen bezijt
souden wesen : die betrouwen en heeft

Z 3

haer

Gemoet
twee
vvolven.

Gebiedt
over de
wvluen.

haer niet bedrogghen / al ist dat sy dooz
mistroutwen vreesden. BERNARDVS dit
siende heeft haer gheseyt : maerom t'wop-
felde ghyliden / hier naer maekende een
Crups ouer de wvluen / heeftse soo lanc
doen onberoerelijck stille staen / tot dat
allen t'volck ghepasseert was.

vervveckt
enen
dooden.

Op dese reyse ofte coztz daer naes
(seet den schryber) den man Godts haer-
rende ouer een rebtere / heeft vande bzing-
ghe / daer hy boozby moeste / een kindt
sien int waeter vallen ende verbzinc-
ken / daer een-iegghelijck seer af ver-
schrickt was. Hy gebiedt datmen t'kindt
bissen souw en booz hem bzinghen /
d'welck gheschieden. Naer dat hy daer
booz een ghebedt ghesproken hadde / ist
t'kinde levendich gheworden tot ver-
baestheyt ende verwonderinghe kan een-
teghelijck.

HET